

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 1

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Compulsory Paper - I

(Political Theory)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

- Note :** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) Who is the father of Scientific Socialism?
- (2) Give the meaning of Liberalism.
- (3) Define Liberty.
- (4) Mention any two bases of Hegelian dialectics.
- (5) Define Surplus Value.
- (6) State two types of Law.
- (7) Give the meaning of Satyagraha.
- (8) Define Democratic Socialism.
- (9) Mention two qualities of Satyagrahi.
- (10) Define Equality.
- (11) State any two functions according to Green.
- (12) State the meaning of Ramarajya.
- (13) What is Maoism?

[4103] – 1

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Any four limitations of Democratic Socialism.
- (2) Features of Liberalism.
- (3) Green's views on freedom.
- (4) Techniques of Satyagraha.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Gandhiji's doctrine of Non - Violence.
- (2) Concept of Social Justice.
- (3) Hegel's views on State.
- (4) State Social Welfare Theory of Right.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) What is Political Obligation? Explain various grounds of political obligation.
  - (2) Critically examine Marxian theory of State.
  - (3) Critically examine Idealist theory of State.
  - (4) Explain types of Equality.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) शास्त्रीय समाजवादाचा जनककोण आहे?
- (२) उदारमतवादाचा अर्थ सांगा.
- (३) स्वातंत्र्याची व्याख्या द्या.
- (४) हेगेलच्या द्वंद्ववादाचे कोणतेही दोन आधार नमूद करा.
- (५) अतिरिक्त मूल्याची व्याख्या करा.
- (६) कायद्याचे दोन प्रकार सांगा.
- (७) सत्याग्रहाचा अर्थ द्या.
- (८) लोकशाही समाजवादाची व्याख्या करा.
- (९) सत्याग्रहीचे दोन गुण सांगा.
- (१०) समतेची व्याख्या करा.
- (११) ग्रीनच्या मतानुसार राज्याची दोन कामे सांगा.
- (१२) रामराज्याचा अर्थ सांगा.
- (१३) माओवाद म्हणजे काय?

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) लोकशाही समाजवादाच्या कोणत्याही चार मर्यादा.
- (२) उदारमतवादाची वैशिष्ट्ये.
- (३) स्वातंत्र्याबाबत ग्रीनचे विचार.
- (४) सत्याग्रहाची तंत्रे.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) गांधीजींचे अहिंसेचे तत्त्व.
- (२) सामाजिक न्यायाची संकल्पना.
- (३) हेगेलचे राज्यविषयक विचार.
- (४) हक्काचा समाज कल्याणकारी सिद्धांत सांगा.

प्र. ४. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) राजकीय उत्तरदायित्व म्हणजे काय? राजकीय उत्तरदायित्वाचे विविध आधार स्पष्ट करा.
- (२) मार्क्सच्या राज्यविषयक सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- (३) राज्याच्या आदर्शवादी सिद्धांताचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (४) समतेचे प्रकार विशद करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 10

M. A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - I

Optional Paper - IV

(Political Thought in Maharashtra)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Name any two contemporary critiques of Lokhitwadi.
- (2) Mention any two duties of government according to Lokhitwadi.
- (3) Who is the author of the book 'Shetkaryancha Aasud'?
- (4) 'Poona Sarvajanik Sabha' was established by whom?
- (5) What was the object of Chipulankar's Nibandhamala?
- (6) Who was the first Indian to start girl school?
- (7) What was the object of Tilak in introducing Shivjayanti Festival?
- (8) State any two contributions of V. R. Shinde to political thought in Maharashtra.
- (9) Mention Savarkar's two principles of Nation Building.
- (10) Who was the pioneer of the movement to eradicate untouchability.
- (11) Give two reforms in Hindu Religion as suggested by Ambedkar.
- (12) Give the objects of Vinoba's Sarvodaya.
- (13) Give the meaning of Acharya Jawadekar's Satyagrahi-Samajwad.

[4103] – 10

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Mahatma Phule's contribution to Women's Movement.
- (2) M. G. Ranade's views on Hindu-Muslim unity.
- (3) Dr. Ambedkar's views on Democracy.
- (4) Savarkar's views on Militarization of Hindus.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Mahatma Phule's contribution in Satyashodhak Movement.
- (2) Dr. Ambedkar's views on Nationalism.
- (3) Savarkar's views on Hindu-Nationalism.
- (4) Vishnushastri Chiplunkar's critique on Lokhitwadi.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Comment on Justice Ranade's Liberalism.
- (2) Comment on Savarkar's contribution to political thought in India.
- (3) Explain Tilak's views on Nationalism.
- (4) Define Sarvodaya and explain its features.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) लोकहितवादींच्या दोन समकालीन टीकाकारांची नावे द्या.
- (२) लोकहितवादींच्या दृष्टिकोनातून शासनाची दोन कर्तव्ये सांगा.
- (३) 'शेतकऱ्यांचा आसूड' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
- (४) 'पूना सार्वजनिक सभे'ची स्थापना कोणी केली?
- (५) चिपूळणकरांच्या 'निबंधमाले'चे उद्दिष्ट काय होते?
- (६) मुलींची शाळा सुरू करणारे पहिले भारतीय कोण?
- (७) शिवजयंती उत्सव सुरू करण्यामध्ये टिळकांचा हेतू कोणता?
- (८) महाराष्ट्राच्या राजकीय विचारातील वि. रा. शिंदे यांची दोन योगदाने सांगा.
- (९) राष्ट्रबांधणीतील सावरकरांची दोन तत्वे सांगा.
- (१०) अस्पृश्यता निर्मूलन चळवळीचे जनक कोण आहेत?
- (११) आंबेडकरांनी हिंदूधर्मात सुचविलेल्या दोन सुधारणा सांगा.
- (१२) विनोबांच्या सर्वोदयाचे उद्दिष्ट सांगा.
- (१३) आचार्य जावडेकरांच्या सत्याग्रही समाजवादाचा अर्थ सांगा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) स्त्रीवादी चळवळीला महात्मा फुले यांचे योगदान.
- (२) म. गो. रानडे यांचे हिंदू-मुस्लीम ऐक्याबाबतचे विचार.
- (३) आंबेडकरांचे लोकशाहीविषयक विचार.
- (४) हिंदूंच्या लष्करीकरणाबाबत सावरकरांचे विचार.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) सत्यशोधक चळवळीतील महात्मा फुलेंचे योगदान.
- (२) डॉ. आंबेडकरांचे राष्ट्रवादाविषयी विचार.
- (३) हिंदू राष्ट्रवादाविषयी सावरकरांचे विचार.
- (४) विष्णुशास्त्री चिपळूणकरांचे लोकहितवादीवरील भाष्य.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) न्यायमूर्ती रानडे यांच्या उदारमतवादावर भाष्य करा.
- (२) भारतातील राजकीय विचारांमध्ये सावरकरांनी दिलेल्या योगदानावर भाष्य करा.
- (३) टिळकांचे राष्ट्रवादविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (४) 'सर्वोदया'ची व्याख्या देऊन त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 11

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub. Group - I

Optional Paper - V

(Political Thoughts of Mahatma Gandhi)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

- Note :** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) What is meant by spiritualization in politics?
- (2) State two thinkers who influenced M. Gandhi.
- (3) In which year did Gandhi start 'Quit India Movement'?
- (4) Give the meaning of Satya.
- (5) Mention any two qualities of a Satyagrahi.
- (6) Why did Gandhi promote khadi?
- (7) What was M. Gandhi's idea of second-best state?
- (8) Define Enlightened Anarchy.
- (9) Gandhi's meaning of stateless society.
- (10) What is Aparigraha?
- (11) Give the meaning of Sarvodaya.
- (12) Give the meaning of Relative Truth.
- (13) Why M. Gandhi insisted on Hindu-Muslim unity?

[4103] – 11

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Gandhi's views on Untouchability.
- (2) Gandhi's views on Ends and Means.
- (3) Gandhi's views on Science and Technology.
- (4) Gandhi's Economics of Khadi.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Gandhi's critique of Western Civilization.
- (2) M. Gandhi's understanding of Human Nature.
- (3) Relevance of Gandhism today.
- (4) Gandhi's ideal state.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Critically examine the philosophy of Satyagraha.
- (2) Discuss Gandhi's views on State.
- (3) Critically examine Gandhi's views on Swaraj.
- (4) Elucidate Gandhi's concept of Sarvodaya.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) राजकारणाचे आध्यात्मीकरण म्हणजे काय?
- (२) म. गांधींवर प्रभाव टाकणारे दोन विचारवंत सांगा.
- (३) म. गांधींनी 'छोडो भारत' चळवळ कोणत्या वर्षी सुरू केली?
- (४) 'सत्य' याचा अर्थ सांगा.
- (५) सत्याग्रहीच्या पात्रतेच्या दोन अटी सांगा.
- (६) गांधीजींनी खादीला उत्तेजन का दिले?
- (७) म. गांधी यांची द्वितीय आदर्श राज्याची कल्पना काय होती?
- (८) प्रबुद्ध अराज्यवादाची व्याख्या करा.
- (९) राज्यविरहित समाजाचा गांधीजींनी सांगितलेला अर्थ.
- (१०) अपरिग्रह म्हणजे काय?
- (११) सर्वोदयाचा अर्थ सांगा.
- (१२) सापेक्ष सत्य याचा अर्थ सांगा.
- (१३) हिंदू-मुस्लिम ऐक्यावर म. गांधी यांनी भर का दिला?

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) गांधीजींची अस्पृश्यतेबाबत मते.
- (२) गांधीजींचे साध्य व साधने याविषयी मते.
- (३) गांधीजींची विज्ञान व तंत्रज्ञानाविषयी विचार.
- (४) गांधीजींचे खादीचे अर्थशास्त्र.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) गांधीजींचे पाश्चात्य संस्कृतीवरील भाष्य.
- (२) म. गांधी यांचे मानवी स्वभावाविषयी आकलन.
- (३) सद्यकालीन गांधीवादाची उपयुक्तता.
- (४) गांधीजींचे आदर्श राज्य.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) सत्याग्रहाच्या विचार प्रणालीचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (२) गांधीजींच्या राज्यविषयक विचारांची चर्चा करा.
- (३) गांधी यांच्या स्वराज्यविषयक विचारांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (४) गांधी यांची सर्वोदय संकल्पना विशद करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 12

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub. Group - I

Optional Paper - VI

(Political Thoughts of Dr. Ambedkar)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

- Note :** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Give the meaning of Sangha.
- (2) Mention two criticisms on cast system.
- (3) In what sense Dr. Ambedkar is the successor of M. Phule?
- (4) What was the objective of 'Bahishkrit Hitakarini Sabha'?
- (5) State two proposals of Dr. Ambedkar to eradicate unthouchability.
- (6) Dr. Ambedkar's concept of Social Justice.
- (7) State two objects of New Life Movement.
- (8) Give the names of two books of Dr. Ambedkar.
- (9) Give two points of contribution to Buddhism by Dr. Ambedkar.
- (10) Why did Dr. Ambedkar decide to abandon Hindu Religion.
- (11) Why did Dr. Ambedkar favour creation of Pakistan.
- (12) Give two points of Dr. Ambedkar's critique of Liberalism.
- (13) When was 'Pune Pact' held?

[4103] – 12

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) :

[10]

- (1) Dr. Ambedkar's critique of Mahayana.
- (2) Dr. Ambedkar's interpretation of Buddhism.
- (3) Dr. Ambedkar's views on cast system.
- (4) Dr. Ambedkar's thoughts on status of women.

Q. 3. Answer any two questions (in 150 words each) :

[20]

- (1) Dr. Ambedkar's criticism of Liberalism.
- (2) Dr. Ambedkar's view on human rights.
- (3) Dr. Ambedkar's critique of Marxism.
- (4) Dr. Ambedkar's view on Nationalism.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) :

[30]

- (1) According to Dr. Ambedkar, how Social and Political Democracy are interrelated?
- (2) Comment on State Socialism.
- (3) Comment on Dr. Ambedkar's contribution to political thought in India.
- (4) Explain Dr. Ambedkar views on Parliamentary Democracy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) संघ याचा अर्थ सांगा.
- (२) जाती व्यवस्थेवरील 'दोन' टीका द्या.
- (३) डॉ. आंबेडकर कोणत्या अर्थाने म. फुले यांचे वारसदार आहेत.
- (४) बहिष्कृत हितकारिणी सभेचे उद्दिष्ट काय.
- (५) अस्पृश्यता निर्मूलनाच्या डॉ. आंबेडकरांच्या 'दोन' योजना सांगा.
- (६) डॉ. आंबेडकर यांची सामाजिक न्यायाची कल्पना.
- (७) न्यू लाईफ मूव्हमेन्टचे 'दोन' उद्देश सांगा.
- (८) डॉ. आंबेडकर यांच्या दोन पुस्तकांची नावे द्या.
- (९) डॉ. आंबेडकरांनी बौद्धवादाला दिलेल्या योगदानातील 'दोन' मुद्दे सांगा.
- (१०) हिंदू धर्माचा त्याग करण्याचा निर्णय डॉ. आंबेडकरांनी का घेतला?
- (११) पाकिस्तानच्या निर्मितीला डॉ. आंबेडकरांनी मान्यता का दिली?
- (१२) डॉ. आंबेडकरांच्या उदारमतवादावरील भाष्य यातील दोन मुद्दे सांगा.
- (१३) पुणे करार केव्हा झाला?

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) डॉ. आंबेडकर यांचे महायानावरील भाष्य.
- (२) बौद्धवादावरील डॉ. आंबेडकर यांचे निरूपण.
- (३) डॉ. आंबेडकर यांची जाती व्यवस्थेबाबत मते.
- (४) स्त्रियांच्या दर्जाबाबत डॉ. आंबेडकर यांचे विचार.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) डॉ. आंबेडकरांची उदारमतवादावरील टीका.
- (२) डॉ. आंबेडकरांचे मानवी हक्कांबाबत विचार.
- (३) डॉ. आंबेडकरांचे मार्क्सवादावरील भाष्य.
- (४) डॉ. आंबेडकर यांचे राष्ट्रवादावरील विचार.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) डॉ. आंबेडकरांच्या मते सामाजिक व राजकीय लोकशाही परस्पर संबंधित कशी आहे?
- (२) राज्य समाजवादावर भाष्य करा.
- (३) डॉ. आंबेडकरांनी भारतातील राजकीय विचारांना दिलेल्या योगदानावर भाष्य करा.
- (४) डॉ. आंबेडकर यांचे संसदीय लोकशाही संबंधीचे विचार विशद करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 13

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

(Sub. Group - II)

Optional Paper - I

(Indian Administration)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) What is the meaning of Administration.
- (2) To whom the Cabinet is accountable?
- (3) Give names of the departments in the Ministry of Finance.
- (4) Mention two departments from Ministry of Defence.
- (5) Give the meaning of 'Secretariat'.
- (6) State two functions of Lokayukta.
- (7) State two problems of Public Corporation.
- (8) Mention two modern trends in Indian Administration.
- (9) Distinguish between Cabinet Minister and State Minister.
- (10) Who is the father of Tenure System of Secretaries?
- (11) State the composition of Planning Commission.
- (12) Mention any two disadvantages of large cabinet.
- (13) State the Hierarchy of officers in the department.

[4103] – 13

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) :

[10]

- (1) Prime Minister's Office.
- (2) Organization of the Cabinet Secretariat.
- (3) Cabinet Sub - Committees.
- (4) Functions of Ministry of Home Affairs.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) :

[20]

- (1) Administrative aspects of Govt. of India Act 1919.
- (2) Ministry of Finance.
- (3) Functions of the Ministry of Human Resources and Development.
- (4) Ministry of Defence.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) :

[30]

- (1) Discuss the goals of Indian polity embodied in the Preamble of the Constitution.
  - (2) Explain the importance of Public Sector Undertakings of Central Government.
  - (3) Give the functions of Lokayukta.
  - (4) Explain Administrative functions of Prime Minister.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) 'प्रशासना'चा अर्थ काय?
- (२) कॅबिनेट कोणाला जबाबदार असते?
- (३) वित्त मंत्रालयातील विभागांची नावे द्या.
- (४) संरक्षण मंत्रालयातील दोन विभागांची नावे नमूद करा.
- (५) सचिवालयाचा अर्थ सांगा.
- (६) लोकायुक्ताची दोन कामे सांगा.
- (७) लोकनिगमांच्या दोन समस्या सांगा.
- (८) भारतीय प्रशासन यांतील दोन आधुनिक प्रवाह नमूद करा.
- (९) कॅबिनेट मंत्री व राज्य मंत्री यांतील फरक सांगा.
- (१०) सचिवांच्या विशिष्ट कार्यकाल पद्धतीचे जनक कोण?
- (११) नियोजन आयोगाची रचना सांगा.
- (१२) मोठ्या मंत्रिमंडळाचे दोन तोटे नमूद करा.
- (१३) विभागातील अधिकाऱ्यांची पदसोपानात्मक रचना सांगा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) :

[१०]

- (१) पंतप्रधानाचे कार्यालय
- (२) कॅबिनेट सचिवालयाचे संघटन
- (३) कॅबिनेट उपसमित्या
- (४) गृहमंत्रालयाची कार्ये

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) भारत सरकार कायादा १९१९चे प्रशासकीय पैलू
- (२) वित्त मंत्रालय
- (३) मानवी संसाधन व विकास मंत्रालयाची कार्ये
- (४) संरक्षण मंत्रालय

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) भारतीय राज्य घटनेच्या सरनाम्यात समाविष्ट केलेल्या भारतीय राज्यव्यवस्थेच्या उद्दिष्टांची चर्चा करा.
- (२) केंद्रीय शासनाच्या सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (३) लोकायुक्ताची कार्ये सांगा.
- (४) पंतप्रधानाची प्रशासकीय कार्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 14

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub - Group - II

Optional Paper - II

(Development Administration in India)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) Define Development Administration.
- (2) What is Public Administration?
- (3) Mention two merits of direct recruitment of civil servants.
- (4) What is Training?
- (5) What is Land Reforms Administration?
- (6) What is Management?
- (7) Define Economic Development.
- (8) State any two tasks of Government in development.
- (9) What is Salary?
- (10) What is Policy?
- (11) What is Specialist?
- (12) State the two problems of Recruitment.
- (13) State the two demerits of Indirect Recruitment.

[4103] – 14

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Principles of Promotion.
- (2) Political neutrality of Civil Servants.
- (3) Scope of POSDCORB.
- (4) Role of Bureaucracy in Development Administration.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Goals of Development in India.
- (2) Principles of Development Administration.
- (3) Development Administration and the Political Process.
- (4) How does excessive population becomes a hindrance in Development?

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Explain the kinds of recruitment and discuss its problems.
- (2) State the nature of political problems by Development Administration in India.
- (3) Trace the nature and scope of planning process in the Indian Government.
- (4) Define Development Administration and state its significance in developing countries.

_____

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) विकास प्रशासनाची व्याख्या द्या.
- (२) लोक प्रशासन म्हणजे काय?
- (३) सनदी सेवकांच्या प्रत्यक्ष भरतीचे दोन गुण नमूद करा.
- (४) प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- (५) जमिन सुधारणा प्रशासन म्हणजे काय?
- (६) व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- (७) आर्थिक विकासाची व्याख्या द्या.
- (८) विकासामधील शासनाची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.
- (९) वेतन म्हणजे काय?
- (१०) धोरण म्हणजे काय?
- (११) विशेषतज्ञ म्हणजे काय?
- (१२) सेवक भरतीच्या दोन समस्या सांगा.
- (१३) अप्रत्यक्ष भरतीचे दोन दोष सांगा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) :

[१०]

- (१) बढतीची तत्त्वे.
- (२) सनदी सेवकांची राजकीय तटस्थता.
- (३) पोस्ट कार्बची व्याप्ती.
- (४) विकास प्रशासनातील नोकरशाहीची भूमिका.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) :

[२०]

- (१) भारतातील विकासाची उद्दिष्टे.
- (२) विकास प्रशासनाची मूलतत्त्वे.
- (३) विकास प्रशासन आणि राजकीय प्रक्रिया.
- (४) अतिरिक्त लोकसंख्या हा विकासातील अडथळा कसा बनतो?

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) भरतीचे प्रकार सांगून भरतीच्या समस्यांची चर्चा करा.
- (२) भारतातील विकास प्रशासनामधील राजकीय समस्यांचे स्वरूप सांगा.
- (३) भारतीय प्रशासनामधील नियोजन प्रक्रियेचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (४) विकास प्रशासनाची व्याख्या द्या आणि त्याचे विकसित देशांतील महत्त्व सांगा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 15

M.A. (PART - I) Examination – 2012
POLITICS
(Sub-Group - II)
Optional Paper - III
(Personnel and Financial Administration)
(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

- Note :** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) What is meant by Personnel Administration?
- (2) Name the four latest means of Communication.
- (3) State the meaning of Direct Recruitment.
- (4) What is Manpower Planning?
- (5) What is meant by anonymity of Civil Servants?
- (6) State any two merits of transfers in Administration.
- (7) State the significance of Management of Human Resources.
- (8) What machinery is used for redressal of grievances?
- (9) State two objectives of Discipline.
- (10) What are the four principles of salary fixation?
- (11) What is Cut-motion?
- (12) What is a Minimum Wage?
- (13) How is Parliamentary Financial Control maintained?

[4103] – 15

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Characteristics of Civil Services.
- (2) Problems of Recruitment.
- (3) Important Principles of Budget?
- (4) Technical Approach of Financial Administration.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Political neutrality of Civil Services?
- (2) Promotion.
- (3) Role of Estimates Committee.
- (4) Performance Appraisal.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Define Personnel Administration and state its significance.
- (2) Write an essay on Human Resources Development.
- (3) Describe the various fields of Personnel Administration.
- (4) Examine the nature of Centre - State financial relations in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) सेवक प्रशासनाचा अर्थ सांगा.
- (२) संसूचनाच्या सर्वांत अलीकडील चार साधनांची नावे सांगा.
- (३) प्रत्यक्ष भरतीचा अर्थ सांगा.
- (४) मनुष्यबल नियोजन म्हणजे काय?
- (५) नागरी सेवकांची अनामिकता म्हणजे काय?
- (६) प्रशासनातील बदल्यांचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.
- (७) मानवी साधन संपत्तीचे महत्त्व सांगा.
- (८) तक्रार निवारणासाठी कोणत्या यंत्रणेचा उपयोग केला जातो.
- (९) शिस्तीची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- (१०) वेतननिश्चितीची चार तत्त्वे कोणती?
- (११) कपात सूचना म्हणजे काय?
- (१२) किमान वेतन म्हणजे काय?
- (१३) संसदीय आर्थिक नियंत्रण कसे साध्य केले जाते?

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) सनदी सेवांची वैशिष्ट्ये
- (२) भरतीच्या समस्या
- (३) अंदाजपत्रकाची महत्त्वाची तत्त्वे
- (४) वित्तीय प्रशासनाचा तांत्रिक दृष्टिकोण

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) :

[२०]

- (१) नागरी सेवांची राजकीय तटस्थता
- (२) बढती
- (३) अंदाज समितीची भूमिका
- (४) कार्यसिद्धता परीक्षण

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) सेवक प्रशासनाची व्याख्या सांगून त्याचे महत्त्व सांगा.
- (२) मानवी संसाधन विकासावर निबंध लिहा.
- (३) सेवक प्रशासनाच्या विविध क्षेत्रांचे वर्णन करा.
- (४) भारतातील केंद्र-राज्य वित्तीय संबंधांच्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 16

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

(Sub-Group - II)

Optional Paper - IV

(Women and Development)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Define Feminism.
- (2) What is Matriarchy?
- (3) State any two contemporary feminist issues in India.
- (4) What is New Women's Movement?
- (5) Mention any two points of failure of Women's Movement.
- (6) What is meant by Status of Women.
- (7) Give two measures adopted for improvement of women's education in India.
- (8) Mention the names of any two Women's Organisations in India.
- (9) State any two Contemporary Feminist issues India.
- (10) Mention two objectives of the National Commission of Women.
- (11) State the role of Women in International Politics.
- (12) Mention two obstacles in Women's Movement.
- (13) State the two traditional problems faced by Indian Women.

[4103] – 16

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Education of Women.
- (2) Anti dowry Movement.
- (3) Gandhi's view on Women.
- (4) Women's Reservation Bill.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Leadership of Women in Panchayati Raj.
- (2) Hindrances in the way of development of Women.
- (3) Feminism as a Social Movement.
- (4) Role played by Women in Co-operative Movement.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Trace the role played by Feminist Movement in India.
- (2) Examine the role played by Women's organisations in solving the problems of Women in Indian Society.
- (3) Evaluate liberal tradition in feminist thought.
- (4) Discuss the evolution of the Women's Liberation Movement.

—————

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) 'स्त्रीवाद' म्हणजे काय?
- (२) मातृसत्ताक पद्धती म्हणजे काय?
- (३) भारतातील स्त्रीवादी चळवळीपुढील कोणतेही दोन प्रचलित प्रश्न सांगा.
- (४) नव स्त्रीचळवळ म्हणजे काय?
- (५) स्त्रीवादी चळवळीच्या अपयशाचे कोणतेही दोन मुद्दे नमूद करा.
- (६) स्त्रियांचा दर्जा म्हणजे काय?
- (७) भारतातील स्त्री शिक्षणात सुधारणा करण्यासाठी अमलात आणलेल्या दोन उपाय योजना द्या.
- (८) भारतातील स्त्रियांच्या दोन संघटनांची नावे नमूद करा.
- (९) भारतातील समकालीन स्त्रीवादाचे दोन प्रश्न सांगा.
- (१०) स्त्रियांच्या राष्ट्रीय आयोगाची दोन उद्दिष्टे नमूद करा.
- (११) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील स्त्रियांची भूमिका सांगा.
- (१२) स्त्रीवादी चळवळीच्या मार्गातील दोन अडथळे नमूद करा.
- (१३) भारतीय स्त्रियांचे दोन पारंपरिक प्रश्न सांगा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) :

[१०]

- (१) स्त्रियांचे शिक्षण
- (२) हुंडाविरोधी चळवळ
- (३) स्त्रियाविषयक गांधींचे विचार
- (४) महिला आरक्षण विधेयक

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) :

[२०]

- (१) पंचायत राज्यातील स्त्रियांचे नेतृत्व
- (२) स्त्री विकासाच्या मार्गातील अडथळे
- (३) स्त्रीवाद आधारित सामाजिक चळवळ
- (४) सहकारी चळवळी स्त्रियांची भूमिका

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) भारतातील स्त्रीवादी चळवळीच्या भूमिकेचा आढावा घ्या.
- (२) भारतातील स्त्रियांच्या संघटनांची स्त्रियांचे प्रश्न सोडविण्याबाबतची भूमिका स्पष्ट करा.
- (३) स्त्रीरांवादी विचातील उदारमतवादी परंपरेचे मूल्यमापन करा.
- (४) भारतातील स्त्रियांच्या स्वातंत्र्य चळवळीच्या उक्रांतीची चर्चा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 17

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

(Sub. Group - II)

Optional Paper - V

(Rural Development Administration in Maharashtra)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) : [20]

- (1) What is the meaning of Rural Development.
- (2) State the meaning of 'Poverty'.
- (3) State the activities under 'Mata-Bal-Sangopan' programme.
- (4) What is 'Aanganwadi Scheme'.
- (5) State the meaning of 'Co-operative Field'.
- (6) What is Policy Formulation?
- (7) Define the term Voluntary Agencies.
- (8) What is Water harvesting?
- (9) State two advantages of Planning
- (10) Any two norms of policy formation.
- (11) Who plays an important role in the District planning?
- (12) State any two social objectives of Community Development programme.
- (13) What is 'Tenancy Act'?

[4103] – 17

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Jawahar Rozgar Yojana.
- (2) Causes of Rural Indebtedness.
- (3) Nature of Social Forestry.
- (4) Functions of Voluntary Agencies for Rural Health.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Sarvodaya approach to rural development.
- (2) Role of bureaucracy in rural development in Maharashtra.
- (3) Successes and failures of co-operative farming.
- (4) Role of Credit Societies in Rural Development.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Explain the Functions of B.D.O.
- (2) State the role of sugar co-operatives in Maharashtra's development.
- (3) Explain various problems of rural development faced by the State of Maharashtra.
- (4) Discuss the significance of Rural Poverty Eradication Programme of Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) ग्रामीण विकासाचा अर्थ काय?
- (२) 'दारिद्र्य' याचा अर्थ सांगा.
- (३) माता-बाल-संगोपन कार्यक्रमांतर्गत येणारी कामे सांगा.
- (४) अंगणवाडी योजना म्हणजे काय?
- (५) सहकारी क्षेत्राचा अर्थ सांगा.
- (६) धोरण आखणी म्हणजे काय?
- (७) स्वयंप्रेरित संस्थांची व्याख्या द्या.
- (८) जल संधारण म्हणजे काय?
- (९) नियोजन प्रक्रियेचे दोन फायदे सांगा.
- (१०) धोरण आखताना कोणत्या दोन गोष्टी विचारात घेतल्या जातात?
- (११) जिल्हा नियोजनामध्ये कोणाची भूमिका महत्त्वाची आहे.
- (१२) समाज विकास कार्यक्रमाची कोणतीही दोन सामाजिक उद्दिष्टे सांगा.
- (१३) 'कूळ कायदा' म्हणजे काय?

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) जवाहर रोजगार योजना
- (२) ग्रामीण कर्जबाजारीपणाची कारणे
- (३) सामाजिक वनीकरणाचे स्वरूप
- (४) ग्रामीण आरोग्य सुधारण्यासाठी स्वयंसेवी संस्थांची कामे.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) सर्वोदयाचा ग्रामीण विकास दृष्टिकोण
- (२) महाराष्ट्राच्या ग्रामीण विकासातील नोकरशाहीची भूमिका
- (३) सहकार शेतीचे यश व अपयश
- (४) ग्रामीण विकास प्रक्रियेतील पतसंस्थांची भूमिका

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) बी.डी.ओ. ची कामे स्पष्ट करा.
- (२) महाराष्ट्राच्या ग्रामीण विकासात साखर उद्योगांची भूमिका सांगा.
- (३) महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या ग्रामीण विकास प्रक्रियेच्या विविध समस्यांची चर्चा करा.
- (४) महाराष्ट्राच्या ग्रामीण भागातील दारिद्र्य निर्मूलन कार्यक्रमाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 18

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

(Sub-Group - II)

Optional Paper - VI

(Local Self - Government)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Define Local Government.
- (2) State any two provisions of 74th Amendment Act.
- (3) Write the names of any two local bodies in France.
- (4) What is Development Block?
- (5) Give any two functions of Township in U.S.A.
- (6) Give any two functions of Gram Sabha.
- (7) What is Department in France?
- (8) State the two functions of President of Zilla Parishad.
- (9) What is Parish in U.K.?
- (10) Give any two features of Commission Plan in U.S.A.
- (11) How many meetings are to be conducted of Gram Sabha in a year?
- (12) State any two functions of Corporation.
- (13) State two demerits of Local Government.

[4103] – 18

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Problems of Local Finances.
- (2) Sources of revenue of Local Government in France.
- (3) Importance of Gram Sabha.
- (4) Sources of Revenue of Gram Panchayat.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) County of England.
- (2) Local Government as the Cradle of Democracy.
- (3) Provision of 73rd Amendment to the Constitution of India.
- (4) Features of Local Self-Government in France.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Write a critical essay on 'Leadership' in Panchayat Raj.
- (2) Trace the development of Local Self - Government in India.
- (3) Explain the nature of Local Self - Government System in France.
- (4) Discuss the main features of Local Self - Government System in U.K.

—————

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) स्थानिक शासनाची व्याख्या द्या.
- (२) ७४ व्या घटना दुरुस्तीतील कोणत्याही दोन तरतुदी सांगा.
- (३) फ्रान्समधील कोणत्याही दोन स्थानिक स्वराज संस्थांची नावे लिहा.
- (४) 'विकास गट' म्हणजे काय?
- (५) अमेरिकेतील टाऊनशिपची कोणतीही दोन कार्ये द्या.
- (६) ग्रामसभेची कोणतीही दोन कार्ये द्या.
- (७) फ्रान्समधील 'डिपार्टमेंट' म्हणजे काय?
- (८) जिल्हा परिषदेच्या अध्यक्षाची दोन कार्ये सांगा.
- (९) इंग्लंडमधील 'पॅरिश' म्हणजे काय?
- (१०) अमेरिकेतील कोणतीही दोन कमिशन योजनेची वैशिष्ट्ये द्या.
- (११) ग्रामसभेच्या वर्षातून किती सभा होतात?
- (१२) महानगरपालिकेची कोणतीही दोन कामे सांगा.
- (१३) स्थानिक शासनाचे दोन दोष सांगा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [१०]

- (१) स्थानिक वित्तीय प्रश्न
- (२) फ्रान्समधील स्थानिक शासनाच्या उत्पन्नाची साधने.
- (३) ग्रामसभेचे महत्त्व
- (४) ग्रामपंचायतीची उत्पन्नाची साधने.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) इंग्लंडमधील कौंटी
- (२) स्थानिक शासन : लोकशाहीचा पाळणा.
- (३) भारताच्या राज्य घटनेतील ७३ व्या घटना दुरुस्तीच्या तरतुदी.
- (४) फ्रान्समधील स्थानिक शासनाची वैशिष्ट्ये.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) 'पंचायत राज्य संस्थांमधील नेतृत्व' यावर टीकात्मक निबंध लिहा.
- (२) भारतातील स्थानिक स्वशासनाच्या विकासाचा मागोवा घ्या.
- (३) फ्रान्समधील स्थानिक स्वशासन व्यवस्थेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (४) इंग्लंडमधील स्थानिक स्वशासन पद्धतीच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 19

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

(Sub-Group - II)

Optional Paper - VII

(Advanced Administrative Theory)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Define the term Administration.
- (2) Explain the term Scientific Management.
- (3) Define Span of Control.
- (4) State the types of Chief Executive.
- (5) Which are two schools of Administration.
- (6) What is the meaning of Planning.
- (7) Who are the propounders of the System Approach.
- (8) Define the concept of Bureaucracy.
- (9) What is legal authority according to Weber.
- (10) State the bases of Organization.
- (11) Name the thinker who is linked between classical and behavioral theories.
- (12) What is TQMS?
- (13) State the qualities of leadership mentioned by Barnard.

[4103] – 19

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Foller's thoughts on Authority.
- (2) Stages of Decision Making.
- (3) Human Relations Approach.
- (4) 'Bazaar Canteen' Model.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Rationality in Administrative Behaviour.
- (2) System theories of Administration.
- (3) Four 'P' Approach.
- (4) McGregor's Theory of x and y

Q. 4. Answer any two questions (in 500 words each) : [30]

- (1) Discuss Fayol's contribution to Administrative Theory.
- (2) Critically examine Herbert Simon's Decision Making Theory.
- (3) Discuss the importance of human relations perspectives in evolution of administrative thought.
- (4) Evaluate the theory of departmentation as developed by Luther Gullick.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) 'प्रशासन' या संज्ञेची व्याख्या द्या.
- (२) शास्त्रीय व्यवस्थापन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (३) 'नियंत्रण कक्षे'ची व्याख्या द्या.
- (४) प्रमुख कार्याधिकार्याचे प्रकार सांगा.
- (५) प्रशासकीय विचारप्रणालीतील दोन विचार प्रवाह कोणते?
- (६) 'नियोजना'चा अर्थ काय?
- (७) व्यवस्था दृष्टिकोणाचे उद्गाते कोण?
- (८) नोकरशाही संकल्पनेची व्याख्या द्या.
- (९) वेबरच्या मते कायदेशीर अधिकार म्हणजे काय?
- (१०) संघटनेचे आधार सांगा.
- (११) पारंपरिक व वर्तनवादी सिद्धान्तांना जोडणाऱ्या विचारवंताचे नाव लिहा.
- (१२) 'टीक्युएमएस' म्हणजे काय?
- (१३) बर्नार्ड यांनी सांगितलेले नेतृत्वाचे गुण सांगा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) 'अधिकार' याबाबत फॉलेरचे विचार
- (२) निर्णय प्रक्रियेचे टप्पे.
- (३) मानवी संबंध दृष्टिकोण
- (४) 'बझार कॅन्टीन' मॉडेल

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) :

[२०]

- (१) प्रशासकीय वर्तनातील विवेकशीलता
- (२) प्रशासनाचा व्यवस्था सिद्धांत
- (३) 'चार पी' दृष्टिकोण
- (४) मॅकग्रेगॉर यांचा 'एक्स' आणि 'वाय' सिद्धांत

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) फेयॉल यांच्या प्रशासकीय सिद्धांतातील योगदानाची चर्चा करा.
- (२) हर्बट सायमन यांच्या निर्णयग्रही सिद्धांताचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (३) प्रशासकीय विचारांच्या विकासातील मानवी संबंध दृष्टिकोणाची महत्त्वाची चर्चा करा.
- (४) ल्युथर गुलिक प्रणित खाते विभागणीच्या विकसित सिद्धांताची चर्चा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 2

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Compulsory Paper - II

(Public Administration)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Define Administration.
- (2) Describe Line Agency.
- (3) What are the four problems of Recruitment?
- (4) What is Delegation?
- (5) What is Planning?
- (6) What is "O and M"?
- (7) What is Accounting?
- (8) What is meant by Administrative Law?
- (9) What is New Public Administration?
- (10) State two functions of the Chief Executive.
- (11) Give the meaning of Budget?
- (12) Give the meaning of Span of Control.
- (13) State the barriers to Communication.

[4103] – 2

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) The features of Bureaucracy.
- (2) Public Administration as a social science.
- (3) Discuss the functions of Audit.
- (4) State any four functions of Lokayukta.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Explain the Budgetary process in U.S.A.
- (2) Discuss the principles of Unity of Command.
- (3) Functions of public corporation.
- (4) Examine the administrative functions of Chief Executive.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Discuss the nature and scope of Public Administration.
- (2) Discuss the various methods of recruitment of civil services and point out their merits and demerits.
- (3) What is political neutrality? Explain its significance in India.
- (4) Discuss the functions of Management.

—————

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) प्रशासनाची व्याख्या करा.
- (२) रेषा संघटनाचे वर्णन करा.
- (३) नोकर भरतीच्या चार समस्या सांगा.
- (४) सत्ता प्रदान म्हणजे काय?
- (५) नियोजन म्हणजे काय?
- (६) 'ओ आणि एम' म्हणजे काय?
- (७) लेखा म्हणजे काय?
- (८) प्रशासकीय कायदा म्हणजे काय?
- (९) नूतन लोक प्रशासन म्हणजे काय?
- (१०) प्रमुख कार्याधिकाऱ्याची दोन कामे सांगा.
- (११) अंदाजपत्रकाचा अर्थ सांगा.
- (१२) नियंत्रण कक्षाचा अर्थ द्या.
- (१३) संसूचनातील अडथळे सांगा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये
- (२) लोकप्रशासन एक सामाजिक शास्त्र.
- (३) लेखांकन कामाची चर्चा करा.
- (४) लोकायुक्ताची कोणतीही चार कार्ये सांगा.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) अमेरिकेतील अंदाजपत्रक प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (२) आज्ञाकारक सत्तेची एकता या तत्त्वाची चर्चा करा.
- (३) लोक निगमाची कार्ये.
- (४) मुख्य कार्याधिकाऱ्याच्या प्रशासकीय कार्याचे की परीक्षण करा.

प्र. ४. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) लोकप्रशासनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती यांची चर्चा करा.
- (२) नागरी सेवांच्या भरतीच्या विविध पद्धती वर्णन करा आणि त्यांचे गुण व दोष स्पष्ट करा.
- (३) राजकीय तटस्थता म्हणजे काय? भारतातील त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (४) व्यवस्थापनाच्या कार्याची चर्चा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 20

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - III

Optional Paper - I

(International Organisation)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) Define International Organisation.
- (2) State two objectives of International Organisation.
- (3) State two objectives of International Labour Organisation.
- (4) When was Vienna Congress organised?
- (5) State the meaning of Diplomacy.
- (6) What is Trusteeship Council?
- (7) State two functions of ILO.
- (8) When was OAU established?
- (9) Define Adjudication.
- (10) What is IMF?
- (11) State two functions of ICJ.
- (12) What is SAARC?
- (13) What is NATO?

[4103] – 20

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Causes of Failure of League of Nations.
- (2) Composition of UN Security Council.
- (3) Composition of ICJ.
- (4) Role of OAU.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) W. H. O.
- (2) Protection of Human Rights.
- (3) Objective of EEC.
- (4) Use of crude oil as a weapon by OPEC.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Critically examine the objectives and functions of WTO.
- (2) Discuss the role of UN Secretariat.
- (3) State the role and functions of World Bank.
- (4) Explain the structure and functions of ECOSOC.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) आंतरराष्ट्रीय संघटनेची व्याख्या द्या.
- (२) आंतरराष्ट्रीय संघटनेची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- (३) आंतरराष्ट्रीय मजूर संघटनेची दोन उद्दिष्टे लिहा.
- (४) व्हिएन्ना काँग्रेसचे संघटनेचे केव्हा झाले?
- (५) राजनयचा (Diplomacy) अर्थ सांगा.
- (६) विश्वस्त मंडळ म्हणजे काय?
- (७) आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची दोन कामे लिहा.
- (८) आफ्रिकन ऐक्य संघटनेची स्थापना केव्हा झाली?
- (९) न्यायिक निर्णयाची व्याख्या करा.
- (१०) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी म्हणजे काय?
- (११) आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाची दोन कामे लिहा.
- (१२) 'सार्क' म्हणजे काय?
- (१३) 'नाटो' म्हणजे काय?

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) राष्ट्रसंघाच्या अपयशाची कारणे.
- (२) संयुक्त राष्ट्रांच्या सुरक्षा समितीची रचना.
- (३) आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाची रचना.
- (४) आफ्रिकी ऐक्य संघटनेची भूमिका.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) जागतिक आरोग्य संघटना.
- (२) मानवी हक्कांचे रक्षण.
- (३) युरोपीयन आर्थिक समुदायाची उद्दिष्टे.
- (४) तेल निर्यात राष्ट्र संघटनेकडून कच्च्या तेलाचा अस्त्र म्हणून वापर.

प्र. ४. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिष्टे व कार्ये यांचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- (२) संयुक्त राष्ट्रांच्या सचिवालयाच्या भूमिकेबाबत चर्चा करा.
- (३) जागतिक बँकेची भूमिका व कामे सांगा.
- (४) आर्थिक व सामाजिक परिषदेची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 21

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

(Sub-Group - III)

Optional Paper - II

(Foreign Policy of China and Pakistan)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) Define Foreign Policy.
- (2) Define Ping - Pong Policy.
- (3) Two objectives of China's Foreign Policy.
- (4) What is National Interest?
- (5) Name any two countries in 'SAARC'.
- (6) Define Map War.
- (7) State objectives of C T B T.
- (8) What is Nuclear Policy?
- (9) What is Buffer State?
- (10) State Role of Army.
- (11) Two objectives of Pakistan's Foreign Policy.
- (12) What is Siachen Issue?
- (13) What is Simla Pact?

[4103] – 21

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Role of Ideology in China's Foreign Policy.
- (2) Any four objectives of Pakistan's Foreign Policy.
- (3) China - Nepal relations.
- (4) Meaning of Buffer State.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Discuss China - Tibet Relations.
- (2) State objectives of National Interest.
- (3) Discuss national interest in Pakistan's Foreign Policy.
- (4) Relation between SAARC and Pakistan.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Explain China's Foreign Policy.
  - (2) Evaluate China's Nuclear Policy.
  - (3) Describe relation between Pakistan and India.
  - (4) Describe Pakistan's Nuclear Policy.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) परराष्ट्रीय धोरणाची व्याख्या करा.
- (२) पिंग-पाँग धोरणाची व्याख्या करा.
- (३) चीनच्या परराष्ट्रीय धोरणाची दोन उद्दिष्टे.
- (४) राष्ट्रीय हित म्हणजे काय?
- (५) सार्क संघटनेतील दोन देशांची नावे.
- (६) नकाशा युद्धाची व्याख्या करा.
- (७) व्यापक चाचणी बंदी कराराची उद्दिष्टे सांगा.
- (८) आण्विक धोरण म्हणजे काय?
- (९) आघात निरोधक राज्य म्हणजे काय?
- (१०) सैन्याची भूमिका सांगा.
- (११) पाकिस्तानच्या परराष्ट्र धोरणाची दोन उद्दिष्टे
- (१२) सियाचीनचा प्रश्न म्हणजे काय?
- (१३) सीमला करार म्हणजे काय?

प्र. २. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) :

[१०]

- (१) चीनच्या परराष्ट्रीय धोरणातील विचारधारेची भूमिका.
- (२) पाकिस्तानच्या परराष्ट्र धोरणाची चार उद्दिष्टे.
- (३) चीन-नेपाळ संबंध
- (४) आघात निरोधक राज्याचा अर्थ.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) चीन-तिबेट संबंधाची चर्चा करा.
- (२) राष्ट्रीय हितासंबंधीची उद्दिष्टे सांगा.
- (३) पाकिस्तानच्या परराष्ट्रीय धोरणातील राष्ट्रीय हितसंबंध.
- (४) सार्क व पाकिस्तान यांच्यातील संबंध.

प्र. ४. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) चीनचे परराष्ट्रीय धोरण स्पष्ट करा.
- (२) चीनच्या आण्विक धोरणाचे मूल्यमापन करा.
- (३) पाकिस्तान व भारत यांच्यातील संबंध वर्णन करा.
- (४) पाकिस्तानच्या आण्विक धोरणाचे वर्णन करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 22

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - III

Optional Paper - III

(Foreign Policy of U. S. A.)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Define Cold War.
- (2) State the principles of Foreign Policy of U.S.A.
- (3) What is 'Policy of Containment'?
- (4) State any two provisions of 'Truman Doctrine'.
- (5) Provisions in SALT - 1.
- (6) What is Star War?
- (7) What is National Security?
- (8) What is 'NATO'?
- (9) What is Cuban Crises?
- (10) What is Sino - America rapprochement?
- (11) What is Global Hegemony?
- (12) State America's relation with OPEC.
- (13) Define New Cold War.

[4103] – 22

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Role of New Cold War.
- (2) Four points about U.S. - China relation.
- (3) America's Relation with East European Countries.
- (4) Policy of Containment.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) State the major foreign policy objectives of U.S.A. in West Asia.
- (2) State objectives of U.S. Foreign Policy.
- (3) State relation between U.S. and Third World.
- (4) What are the reasons of U.S. involvement in the Vietnam war.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Elaborate the nuclear dimensions of U.S. Policy of National Security.
- (2) Explain relation between U.S.A. and India.
- (3) Examine role played by Interest Group in shaping U.S. Foreign Policy.
- (4) Explain relation between U.S.A. and Pakistan.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) शीत युद्धाची व्याख्या करा.
- (२) अमेरिकेच्या परराष्ट्रीय धोरणाची तत्त्वे सांगा.
- (३) 'रोध' करण्याचे धोरण म्हणजे काय?
- (४) ट्रूमन तत्त्वांतील दोन तरतुदी सांगा.
- (५) साल्ट-१ करारातील तरतुदी.
- (६) तारका युद्ध म्हणजे काय?
- (७) राष्ट्रीय सुरक्षा म्हणजे काय?
- (८) 'नाटो' म्हणजे काय?
- (९) क्युबाचा पेच प्रसंग म्हणजे काय?
- (१०) चीन-अमेरिका सामंजस्य म्हणजे काय?
- (११) जागतिक एकाधिकारशाही म्हणजे काय?
- (१२) ओपेक बरोबरचे अमेरिकेचे संबंध सांगा.
- (१३) नवशीत युद्धाची व्याख्या द्या.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) नवशीत युद्धाची भूमिका.
- (२) अमेरिका-चीन संबंधाचे चार मुद्दे.
- (३) पूर्व युरोपीय देशांबरोबर अमेरिकेचे संबंध.
- (४) 'रोध' करण्याचे धोरण.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) पश्चिम आशियाबाबतच्या अमेरिकेच्या परराष्ट्रीय धोरणाची प्रमुख उद्दिष्टे सांगा.
- (२) अमेरिकेच्या परराष्ट्रीय धोरणाची उद्दिष्टे सांगा.
- (३) अमेरिका व तिसरे जग यांच्यातील संबंध सांगा.
- (४) व्हिएतनाम युद्धामध्ये अमेरिकेला गुंतवून घेण्याची कारणे कोणती?

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) अमेरिकेच्या राष्ट्रीय सुरक्षा धोरणाची आण्विक परिमाणे विशद करा.
- (२) भारत व अमेरिका यांच्यामधील संबंध स्पष्ट करा.
- (३) अमेरिकेच्या परराष्ट्र धोरणाला आकार देण्यामध्ये हितसंबंधी गटांनी बजावलेल्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
- (४) अमेरिका व पाकिस्तान यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 23

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - III

Paper - IV

(Indian Foreign Policy)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

- Note :** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) Define Foreign Policy.
- (2) What is Globalization?
- (3) What is SAARC?
- (4) Give the meaning of Non-alignment.
- (5) State two objectives of Non-alignment.
- (6) What is Third World?
- (7) Define National Interest.
- (8) What is Terrorism?
- (9) In which year SAARC was established?
- (10) Mention two objectives of Globalization.
- (11) What is Economic Diplomacy.
- (12) State two conditions of Simla Agreement.
- (13) Utility of NAM.

[4103] – 23

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) :

[10]

- (1) India's role in Bandung Conference.
- (2) India's economic diplomacy with Nepal.
- (3) Obligation of India with U.N.
- (4) Changing Indo - U.S. Relations.

Q. 3. Answer any two questions (in 150 words each) :

[20]

- (1) Any five conditions of Simla Agreement.
- (2) India's policy towards Third World.
- (3) India's economic diplomacy with China.
- (4) Role of NAM.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) :

[30]

- (1) Write an essay on India - Pakistan Relation.
- (2) Discuss the Geo - Political determination of India's policy.
- (3) Explain India's Nuclear Policy.
- (4) Write an essay on India - China relations.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) परराष्ट्र धोरणाची व्याख्या द्या.
- (२) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- (३) सार्क म्हणजे काय?
- (४) अलिप्ततावादाचा अर्थ द्या.
- (५) अलिप्ततावादाची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- (६) तिसरे जग म्हणजे काय?
- (७) राष्ट्रीय हिताची व्याख्या करा.
- (८) दहशतवाद म्हणजे काय?
- (९) सार्कची स्थापना कोणत्या वर्षी झाली?
- (१०) जागतिकीकरणाचे दोन उद्देश सांगा.
- (११) आर्थिक राजनय म्हणजे काय?
- (१२) सिमला करारातील दोन अटी सांगा.
- (१३) अलिप्ततावादी चळवळीची उपयुक्तता.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) बांडुंग परिषदेमधील भारताची भूमिका.
- (२) भारताचे नेपाळबरोबर आर्थिक राजनय.
- (३) भारताची संयुक्त राष्ट्रांबरोबरीची बांधिलकी.
- (४) भारत-अमेरिका यांच्यामधील बदलते संबंध.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) सिमला करारातील पाच अटी.
- (२) भारताचे तिसऱ्या जगाबाबत धोरण.
- (३) भारताचे चीनबरोबर आर्थिक राजनय.
- (४) अलिप्ततावादी चळवळीची भूमिका.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) भारत-पाकिस्तान संबंधावर निबंध लिहा.
- (२) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाच्या भू-राजकीय निर्धारणाची चर्चा करा.
- (३) भारताच्या अण्वस्त्रविषयक धोरणाचे मूल्यमापन करा.
- (४) भारत-चीन संबंधावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 24

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - III

Paper - V

(International Law)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) Define International Law.
- (2) What is codification of International Law.
- (3) Name the major approaches to International Law.
- (4) What is Third World?
- (5) Define Collective Security.
- (6) What is Sea-bed?
- (7) What is Source of Rules with regard to diplomats.
- (8) What is Nuclear War?
- (9) Define Arbitration.
- (10) What is meant by Neutrality of State.
- (11) Two principles of collective security.
- (12) Two objectives of U.N.
- (13) State the meaning of Customary Law.

[4103] – 24

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Prisoners of War.
- (2) Objectives of SEATO.
- (3) Claims of Nationality.
- (4) Meaning of Political Dispute.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Comment on the Communist perspective to the International Law.
- (2) Evaluate the use of force by U.N. for execution of International Law.
- (3) General Assembly of U.N. and International Law.
- (4) Discuss the nature of International Law.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Explain the European perspective of International Law.
- (2) Write a critical essay on development of International Law.
- (3) Explain U.N. Charter of Human Rights.
- (4) State the role of regional institutions in maintenance of Collective Security.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) आंतरराष्ट्रीय कायद्याची व्याख्या द्या.
- (२) आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे संहतीकरण म्हणजे काय?
- (३) आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे मुख्य दृष्टिकोण सांगा.
- (४) तिसरे जग म्हणजे काय?
- (५) सामूहिक सुरक्षिततेची व्याख्या द्या.
- (६) सागरी भूमी म्हणजे काय?
- (७) राजदूतासंबंधी नियमांचे उगमस्थान कोणते?
- (८) आण्विक युद्ध म्हणजे काय?
- (९) लवादाची व्याख्या करा.
- (१०) राज्याची तटस्थता म्हणजे काय?
- (११) सामूहिक सुरक्षिततेची दोन तत्त्वे सांगा.
- (१२) युनोचे दोन उद्देश सांगा.
- (१३) पारंपरिक कायद्याचा अर्थ सांगा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) युद्ध कैदी.
- (२) सेटो (SEATO) संघटनेची उद्दिष्टे.
- (३) राष्ट्रीयत्वासंबंधीचे दावे.
- (४) राजकीय संघर्षाचा अर्थ.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) आंतरराष्ट्रीय कायद्यासंबंधीच्या साम्यवादी दृष्टिकोणावर भाष्य करा.
- (२) आंतरराष्ट्रीय कायद्याच्या पालनासाठी संयुक्त राष्ट्रांनी केलेल्या बळाच्या वापराचे मूल्यमापन करा.
- (३) संयुक्त राष्ट्रांची महासभा व आंतरराष्ट्रीय कायदा.
- (४) आंतरराष्ट्रीय कायद्याच्या स्वरूपावर चर्चा करा.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) आंतरराष्ट्रीय कायद्याबाबत युरोपीय दृष्टिकोण स्पष्ट करा.
- (२) आंतरराष्ट्रीय कायद्याच्या विकासावर टी कात्मक निबंध लिहा.
- (३) मानवी हक्कांसंबंधी संयुक्त राष्ट्रांचा जाहीरनामा स्पष्ट करा.
- (४) सामूहिक सुरक्षितता राखण्यामध्ये प्रादेशिक संघटनांची भूमिका सांगा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 25

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - III

Optional Paper - VI

(Peace and Conflict Studies)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Define National Capability.
- (2) State two objectives of Peace Studies.
- (3) What is Modern War?
- (4) What is New Cold War?
- (5) Define Disarmament.
- (6) Mention two difficulties in Arms Control.
- (7) Mention two causes for rise of Peace Studies.
- (8) Mention two major trends in Third World Peace studies.
- (9) Give any two ways to avoid War.
- (10) What is Total War?
- (11) Mention two objectives of Peace Movement.
- (12) Which are two Parameters of Peace?
- (13) What is meant by Pacifism?

[4103] – 25

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Gandhi's Non-Violence theory.
- (2) Obstacles in Disarmament.
- (3) Objective of Peace Movement.
- (4) Modern War.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Martin Luther King's views on Non-Violent Alternative.
- (2) Nature of Modern War.
- (3) Stable Peace
- (4) Liberal Perspective on Peace Studies.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Explain the conceptual parameters of Peace Studies.
- (2) Write an essay on Peace Movement.
- (3) Explain major approaches to Peace Studies.
- (4) Discuss the causes of War and how to avoid War.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दात) :

[२०]

- (१) राष्ट्रीय क्षमतेची व्याख्या करा.
- (२) शांतताविषयक अभ्यासाची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- (३) आधुनिक युद्ध म्हणजे काय?
- (४) नव शीत युद्ध म्हणजे काय?
- (५) निशस्त्रीकरणाची व्याख्या करा.
- (६) शस्त्र नियंत्रणातील दोन अडचणी सांगा.
- (७) शांतताविषयक अभ्यासाची दोन कारणे लिहा.
- (८) तिसऱ्या जगातील शांतताविषयक अभ्यासातील दोन प्रवाह सांगा.
- (९) युद्ध टाळण्याचे दोन मार्ग सांगा.
- (१०) सर्वकष युद्ध म्हणजे काय?
- (११) शांतता चळवळीचे दोन उद्देश सांगा.
- (१२) शांततेचे दोन मापदंड कोणते?
- (१३) शांततावाद म्हणजे काय?

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) :

[१०]

- (१) म. गांधींचा अहिंसेचा सिद्धांत.
- (२) निशस्त्रीकरणातील अडथळे.
- (३) शांतता चळवळीचे उद्दिष्टे.
- (४) आधुनिक युद्ध.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) :

[२०]

- (१) अहिंसक पर्यायाबाबत मार्टिन ल्यूथर किंग यांचे विचार.
- (२) आधुनिक युद्धाचे स्वरूप.
- (३) स्थिर शांतता.
- (४) शांतता अभ्यासाचा उदारमतवादी दृष्टिकोण.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) शांतता संबंधीचे सैद्धांतिक मापदंड स्पष्ट करा.
- (२) शांतता चळवळीवर एक निबंध लिहा.
- (३) शांतताविषयक अध्ययनाचे प्रमुख दृष्टिकोण विशद करा.
- (४) युद्धाची कारणे सांगून ते कसे टाळावे याची चर्चा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 26

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICAL SCIENCE

Sub-Group - IV

Optional Paper - I

(Politics of Development and Underdevelopment)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) Define Nationalism.
- (2) Explain New Imperialism.
- (3) Define Development.
- (4) What is meant by Neo-Imperialism.
- (5) Define Dependency.
- (6) Give the meaning of Neo-Marxism.
- (7) Define Globalization.
- (8) What is meant by Capitalism?
- (9) What is Modernization.
- (10) State the meaning of Popularism.
- (11) Give two demerits of Capitalism.
- (12) Give two points of Criticism of Imperialism.
- (13) Define the term 'Open Market'.

[4103] – 26

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Consequences of Colonialism.
- (2) Mao's concept of 'great leap forward'.
- (3) Limits of Modernization.
- (4) Asiatic mode of production.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Distinguish between Imperialism and Neo-Imperialism.
- (2) Bases of Capitalism.
- (3) India's New Economic Policy.
- (4) Marxist thought on the different stages of development capitalism.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Write an essay on "Development of Underdevelopment".
- (2) Comment on Marxian Critique of Capitalism.
- (3) Discuss in detail the limitations and decline of Modernization Theory.
- (4) What is Post-Colonial State? Discuss its main features.

—————

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) राष्ट्रवादाची व्याख्या करा.
- (२) नव (New) साम्राज्यवाद स्पष्ट करा.
- (३) विकासाची व्याख्या द्या.
- (४) नव (Neo) वसाहतवाद म्हणजे काय?
- (५) अवलंबित्वाची व्याख्या करा.
- (६) नव (Neo) मार्क्सवादाचा अर्थ सांगा.
- (७) जागतिकीकरणाची व्याख्या द्या.
- (८) भांडवलशाही म्हणजे काय?
- (९) आधुनिकीकरण म्हणजे काय?
- (१०) लोकनुरंजनवाद म्हणजे काय?
- (११) भांडवलशाहीचे दोन दोष लिहा.
- (१२) साम्राज्यवादावरील दोन आक्षेप सांगा.
- (१३) 'खुली बाजार व्यवस्था' ही संज्ञा स्पष्ट करा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) :

[१०]

- (१) वसाहतवादाचे परिणाम
- (२) माओची 'मोठी झेप' ही संकल्पना.
- (३) आधुनिकीकरणाच्या मर्यादा.
- (४) आशियाई उत्पादन पद्धती.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) वसाहतवाद व नव वसाहतवाद यांतील भेद.
- (२) भांडवलशाहीचे आधारभूत घटक.
- (३) भारताचे नवे आर्थिक धोरण.
- (४) मार्क्सने सांगितलेल्या भांडवलशाही विकासाच्या वेगवेगळ्या अवस्था.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) 'अर्धविकासाचा विकास' यावर निबंध लिहा.
- (२) मार्क्सच्या भांडवलशाहीवरील भाष्यावर टीका लिहा.
- (३) आधुनिकीकरणाच्या सिद्धांताच्या मर्यादा व न्हासाची चर्चा करा.
- (४) उत्तरवसाहतवादी राज्य म्हणजे काय? त्यांच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांयी चर्चा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 27

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICAL SCIENCE

Sub-Group - IV

Optional Paper - II

(Marxist Political Sociology)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

- Note :** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) : **[20]**

- (1) Give the meaning of Marxist Political Sociology?
- (2) Who wrote “Communist Manifesto”?
- (3) What is meant by Classless Society?
- (4) State the meaning of Ideology.
- (5) Give the meaning of Neo-Colonialism.
- (6) Give the meaning of ‘Holy Family’.
- (7) What is the basis of Social Bloc according to Polantza?
- (8) State the meaning of ‘Lumpen Element’.
- (9) State two features of Oriental Society.
- (10) Define Hegemony.
- (11) What is Political Sociology?
- (12) What is Feudalism?
- (13) What is Revolution?

[4103] – 27

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) State – an instrument of exploitation.
- (2) Principle of Surplus Value.
- (3) Role of multinational companies.
- (4) Dictatorship of Proletariat.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Write an essay on Asiatic Mode of Production.
- (2) Impact of Modern Capitalism on Class Theory.
- (3) Karl Marx's thought about Socialist Democracy.
- (4) Historical Materialism.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Discuss materialist interpretation of Culture.
- (2) Assess Marx's views on Imperialism.
- (3) Explain impact of Modern Capitalism on class theory.
- (4) Discuss Marxian contribution to Political Sociology.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) मार्क्सवादी राजनीतिक समाजशास्त्राचा अर्थ सांगा.
- (२) 'कम्युनिस्ट मॅनिफेस्टो' कोणी लिहिला?
- (३) वर्गविरहित समाजाचा अर्थ सांगा.
- (४) विचारप्रणालीचा अर्थ सांगा.
- (५) नव वसाहतवादाचा अर्थ सांगा.
- (६) 'पवित्र कुटुंबसंस्था' याचा अर्थ सांगा.
- (७) पोलांटझाच्या मते सामाजिक गटाचा मुख्य आधार कोणता?
- (८) 'भणगेघ घटक' याचा अर्थ सांगा.
- (९) पौर्वात्य समाजाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (१०) धुरिणत्वाची व्याख्या करा.
- (११) राजकीय समाजशास्त्र म्हणजे काय?
- (१२) सरंजामशाहीचे वर्णन करा.
- (१३) क्रांती म्हणजे काय?

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) राज्य - एक शोषणाचे साधन.
- (२) अतिरिक्त मूल्याचे तत्त्व.
- (३) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची भूमिका.
- (४) कामगार वर्गाची हुकूमशाही.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) आशियाई उत्पादनपद्धती यावर निबंध लिहा.
- (२) वर्ग सिद्धांतावरील आधुनिक भांडवलशाहीचा प्रभाव.
- (३) कार्ल मार्क्सचे समाजवादी लोकशाहीविषयक विचार.
- (४) ऐतिहासिक भौतिकवाद.

प्र. ४. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) संस्कृतीच्या भौतिकवादी विश्लेषणाची चर्चा करा.
- (२) मार्क्सच्या साम्राज्यवाद विषयक विचारांचे परीक्षण करा.
- (३) आधुनिक भांडवलशाहीचा वर्ग सिद्धांतावरील प्रभाव स्पष्ट करा.
- (४) राजकीय समाजशास्त्राला झालेल्या मार्क्सच्या योगदानाची चर्चा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 28

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - IV

Optional Paper - III

(Political Sociology of Max Weber)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) 'Bureaucracy' as defined by Weber.
- (2) Give the meaning of 'opposition' according to Weber.
- (3) State the meaning of Capitalist Society.
- (4) State two bases of Class.
- (5) State Weber's definition of Political Sociology.
- (6) What is meant by 'Charismatic Leadership'?
- (7) State two functions of State.
- (8) Which method Weber adopted for scientific interpretation of social phenomena?
- (9) State the meaning of the concept 'Social Organization'.
- (10) Meaning of 'power' in view of Weber.
- (11) Why is Weber regarded as the Pioneer of Behaviourism?
- (12) Mention two functions of Bureaucracy.
- (13) Meaning of 'Status' in view of Weber.

[4103] – 28

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Weber's views on Culture.
- (2) Traditional Authority.
- (3) Weber on Nationalism.
- (4) Weber's ideas of Politics.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Discuss Weber's views on Power.
- (2) Intellectual influences on Weber.
- (3) Weber's justification of Universal Suffrage.
- (4) Weber's views on Charismatic Leadership.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Explain Weber's theory of Authority.
- (2) Weber's contribution to Political Sociology.
- (3) Examine Weberian ways and means to rationalize Democracy.
- (4) Evaluate Weber's views on Rationality.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) वेबर प्रणित 'नोकरशाही'ची व्याख्या लिहा.
- (२) वेबरच्या दृष्टिकोनातून 'विरोधी पक्षा'चा अर्थ.
- (३) भांडवलशाही समाजाचा अर्थ सांगा.
- (४) वर्गांचे दोन आधार सांगा.
- (५) वेबरची राजकीय समाजशास्त्राची व्याख्या द्या.
- (६) 'वलयांकित नेतृत्व' म्हणजे काय?
- (७) राज्यसंस्थेची दोन कार्ये लिहा.
- (८) सामाजिक घटनांची शास्त्रीय उकल करण्यासाठी वेबरने कोणती पद्धती स्वीकारली?
- (९) 'सामाजिक संघटने'च्या संकल्पनेचा अर्थ सांगा.
- (१०) वेबरच्या दृष्टीने 'सत्ते'चा अर्थ.
- (११) वेबरला वर्तनवादाचा जनक म्हणून का संबोधण्यात येते?
- (१२) नोकरशाहीची दोन कार्ये सांगा.
- (१३) वेबरच्या मते 'प्रतिष्ठे'चा अर्थ.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) :

[१०]

- (१) वेबरचे संस्कृतीबाबतचे विचार.
- (२) पारंपरिक सत्ता.
- (३) वेबरचे राष्ट्रवादविषयक विचार.
- (४) वेबरची राजकारणाबाबतची मते.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) :

[२०]

- (१) वेबरचे सत्ताविषयक विचार.
- (२) वेबरवरील बुद्धिवादाचे प्रभाव.
- (३) सार्वत्रिक मताधिकाराचे वेबरने केलेले समर्थन.
- (४) वेबरचे वलयांकित नेतृत्वविषयक विचार.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) वेबरचा अधिकारविषयक सिद्धांत विशद करा.
- (२) वेबरचे राजकीय समाजशास्त्रातील योगदान.
- (३) लोकशाही तंत्र शुद्ध करण्यासाठी वेबरने सुचविलेल्या मार्गाचे परीक्षण करा.
- (४) विवेकशीलतेबाबत वेबरच्या विचारांचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 29

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - IV

Optional Paper - IV

(Political Movements in Maharashtra)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) What is Liberalism?
- (2) Who was the founder of Peasents and Workers Party?
- (3) Give the meaning of 'Home Rule'.
- (4) State two devices adopted by extremists.
- (5) Give two reasons of poverty in India according to Ranade.
- (6) Mention Mahatma Phule's two criticisms on Hindu Society.
- (7) Who is regarded as the pioneer of Hindu Nationalist Movement?
- (8) State the meaning of Divine Providence.
- (9) Give any two books written by V. R. Shinde.
- (10) What is 'Hijarat'?
- (11) State any four pressure groups in Maharashtra.
- (12) State two recommendations of Nagpur Pact.
- (13) Who established R. S. S.?

[4103] – 29

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) What are the causes of Deccan Riots?
- (2) Educational work of Shahu Maharaj.
- (3) Non-Brahmin Movement.
- (4) Importance of Pre-Ambedkar Dalit Movement.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Discuss the Pre-Independence Gandhian Movement.
- (2) State the reason for downfall of Shetkari Sanghatana.
- (3) Hindu Mahasabha.
- (4) Importance of Mulshi Satyagraha.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Discuss the ideology and organization of Feminist Politics in Maharashtra.
- (2) Critically examine the contribution of Liberal Ideology in Maharashtra.
- (3) Explain theory of Satyagraha. What is the relevance of theory of Satyagraha in today's context?
- (4) Discuss the controversy between the Moderates and Extremist Nationalists.

—————

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) उदारमतवाद म्हणजे काय?
- (२) शेतकरी व कामगार पक्षाचे संस्थापक कोण होते?
- (३) 'होमरूल'चा अर्थ सांगा.
- (४) जहालवाद्यांनी पुरस्कारिलेल्या दोन साधनांची नावे द्या.
- (५) रानडेंच्या दृष्टीने भारतातील दारिद्र्याची दोन कारणे सांगा.
- (६) हिंदू समाजावर महात्मा फुले यांनी केलेल्या दोन टीका सांगा.
- (७) हिंदू राष्ट्रवादी चळवळीचे जनक म्हणून कोणाला संबोधण्यात येते?
- (८) ईश्वरी संकेताच्या तत्त्वाचा अर्थ सांगा.
- (९) वि. रा. शिंदे यांनी लिहिलेल्या दोन ग्रंथांची नावे सांगा.
- (१०) 'हिजरत' म्हणजे काय?
- (११) महाराष्ट्रातील कोणतेही चार दबाव गट सांगा.
- (१२) नागपूर कराराच्या दोन शिफारशी सांगा.
- (१३) राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाची (R. S. S.) स्थापना कोणी केली?

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) दख्खनच्या उठावाची कारणे कोणती होती?
- (२) शाहू महाराजांचे शैक्षणिक कार्य.
- (३) ब्राम्हणेतर चळवळ.
- (४) आंबेडकरपूर्व दलित चळवळीचे महत्त्व.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) स्वातंत्र्यपूर्व गांधीवादी चळवळीची चर्चा करा.
- (२) शेतकरी संघटनेस उतरती कळा लागण्याची कारणे.
- (३) हिंदू महासभा.
- (४) मुळशी सत्याग्रहाचे महत्त्व.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) महाराष्ट्रातील स्त्रीवादी राजकारणाची विचारप्रणाली व संघटन याची चर्चा करा.
- (२) महाराष्ट्रातील उदारमतवादी चळवळीच्या योगदानाचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- (३) सत्याग्रह सिद्धांत स्पष्ट करा व सत्याग्रह सिद्धांताची आजच्या काळातील उपयुक्तता विशद करा.
- (४) मवाळवादी आणि जहाल राष्ट्रवादी यांच्यातील विसंवादाची चर्चा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 3

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Compulsory Paper - III

(Theory of International Politics)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

- Note :** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) : **[20]**

- (1) Give any one definition of International Politics.
- (2) Who has made this statement “All politics is power politics”.
- (3) Mention any two provisions of C.T.B.T.
- (4) What is S.A.L.T.?
- (5) What is ‘Intervention’?
- (6) What is meant by ‘National Interest’.
- (7) Define Collective Security.
- (8) What is right of ‘Patents’?
- (9) Define Balance of Power.
- (10) State the meaning of ‘Policy of Containment’.
- (11) Give the meaning of Arms Control.
- (12) What is ‘Total War’?
- (13) Give the meaning of ‘Third World’?

[4103] – 3

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Theory of Dependency.
- (2) Causes of Modern Imperialism.
- (3) Foreign aid as an instrument of foreign policy.
- (4) Give consequences of war in Nuclear age.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Discuss the State Sponsored Terrorism in International Politics.
- (2) Write an essay on Disarmament.
- (3) Discuss theories of integration in International Politics.
- (4) Role of Religion and Ethnic groups as Non-State actors in International Politics.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Explain the system approach to the study of International Politics.
- (2) Do you agree with the view that non-alignment is outdated? Give reasons.
- (3) Examine the role of Multinational Corporations as non-state actors in International Politics.
- (4) What is 'Cold-War'? State the various causes of Cold War.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाची कोणतीही एक व्याख्या द्या.
- (२) हे विधान कोणी केले आहे : “सर्व राजकारण हे सत्ता राजकारण आहे.”
- (३) सी.टी.बी.टी. (C.T.B.T.) करारातील दोन तरतुदी सांगा.
- (४) ‘साल्ट’ (S.A.L.T.) म्हणजे काय?
- (५) ‘हस्तक्षेप’ म्हणजे काय?
- (६) ‘राष्ट्रीय हितसंबंध’ म्हणजे काय?
- (७) सामूहिक सुरक्षिततेची व्याख्या लिहा.
- (८) पेटंट्सचा हक्क म्हणजे काय?
- (९) सत्ता संतुलनाची व्याख्या करा.
- (१०) ‘रोध करण्याचे धोरण’ याचा अर्थ सांगा.
- (११) शस्त्रनियंत्रणाचा अर्थ सांगा.
- (१२) ‘सर्वकष युद्ध’ म्हणजे काय?
- (१३) तिसऱ्या जगाचा अर्थ सांगा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) अवलंबित्वाचा सिद्धांत.
- (२) आधुनिक साम्राज्यवादाची कारणे
- (३) परराष्ट्र धोरणाचे एक साधन या अर्थाने परकीय मदत.
- (४) अणुयुगातील युद्धाचे परिणाम सांगा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) :

[२०]

- (१) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील राज्य पुरस्कृत दहशतवादावर चर्चा करा.
- (२) निःशस्त्रीकरणावर निबंध लिहा.
- (३) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील एकात्मिकतेच्या सिद्धांताची चर्चा करा.
- (४) बिगर राज्यकर्ते कारक म्हणून धर्म व वांशिक गटांची आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील भूमिका.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाच्या अभ्यासाचा व्यवस्थावादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (२) 'अलिप्ततावाद कालबाह्य झाला आहे.' या विधानाशी तुम्ही सहमत आहात का? कारणे द्या.
- (३) बिगद राज्यकर्ते या नात्याने बहुराष्ट्रीय कंपन्या आंतरराष्ट्रीय राजकारणात जी भूमिका पार पाडीत आहेत. तिचे परीक्षण करा.
- (४) 'शीतयुद्ध' म्हणजे काय? शीतयुद्धाची विविध कारणे सांगा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 30

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - IV

Optional Paper - V

(Dalit Movement)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) Who is regarded as the pioneer of social revolution in Maharashtra?
- (2) State the meaning of 'Dalit'.
- (3) Explain the nature of Untouchability.
- (4) Gandhiji's meaning of Harijan.
- (5) Give the names of two books written by Mahatma Phule.
- (6) Give the names two female leaders who participated in Dalit Movement.
- (7) State any two limitations of R. P. I.
- (8) Define the term 'Depressed Class'.
- (9) When did the first Round Table Conference take place?
- (10) Who was the founder of Independent Labour Party?
- (11) V. R. Shinde's two contributions to Dalit Movement.
- (12) State two principles of Poona Pact.
- (13) State two objectives behind the establishment of 'Bahishkrit Hitakarini Sabha'.

[4103] – 30

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Programme of 'Temple Entry Satyagraha'.
- (2) Importance of 'Bhumihin Satyagraha'.
- (3) All India Scheduled Caste Federation.
- (4) Achievements of Dalit Panthers.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Evaluate Devdasi Abolition Movement.
- (2) Write a note on Caste System in India.
- (3) Contribution of the Independent Labour Party to the workers' movement.
- (4) Discuss the prospects of Dalit Movement.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Evaluate M. Phule's contribution for Dalit Movement.
- (2) Explain the causes of success and failure of Republican Party of India.
- (3) Explain Dr. Ambedkar's philosophy behind conversion.
- (4) Examine M. Gandhi's views on Dalit Movement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) महाराष्ट्रातील समाजिक क्रांतीचे जनक म्हणून कोणाला संबोधण्यात येते?
- (२) 'दलित' या शब्दाचा अर्थ सांगा.
- (३) अस्पृश्यतेचे स्वरूप सांगा.
- (४) 'हरिजन'चा गांधीजींना अभिप्रेत असलेला अर्थ.
- (५) महात्मा फुले यांनी लिहिलेल्या दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
- (६) दलित चळवळीत सहभागी झालेल्या कोणत्याही दोन स्त्री नेत्यांची नावे लिहा.
- (७) भारतीय रिपब्लिकन पक्षाच्या कोणत्याही दोन मर्यादा लिहा.
- (८) 'शोषित वर्ग' या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- (९) 'पहिली गोलमेज परिषद' केव्हा घेण्यात आली?
- (१०) इंडिपेंडंट लेबर पार्टीचे संस्थापक कोण होते?
- (११) दलित चळवळीला वि. रा. शिंदे यांची दोन योगदाने सांगा.
- (१२) पुणे कराराची दोन तत्त्वे सांगा.
- (१३) 'बहिष्कृत हितकारिणी सभा' स्थापन करण्यामागे कोणती दोन उद्दिष्टे होती?

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) मंदिर प्रवेश सत्याग्रह चळवळीचा कार्यक्रम.
- (२) भूमिहीन सत्याग्रहाचे महत्त्व.
- (३) अखिल भारतीय शेड्यूलड कास्ट फेडरेशन.
- (४) दलित पँथरची कामगिरी.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) देवदासी निर्मूलन चळवळीचे मूल्यमापन करा.
- (२) भारतातील जातीव्यवस्थेवर टीप लिहा.
- (३) 'स्वतंत्र भारत' पक्षाचे कामगार चळवळीला योगदान.
- (४) 'दलित चळवळीचे भवितव्य' याची चर्चा करा.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) म. फुले यांचे दलित चळवळीला मिळालेल्या योगदानाचे परीक्षण करा.
- (२) भारतीय रिपब्लिकन पक्षाच्या यशापयशाची कारणे लिहा.
- (३) धर्मांतरामागील डॉ. आंबेडकरांचे तत्त्वज्ञान स्पष्ट करा.
- (४) म. गांधी यांच्या दलित चळवळीविषयक दृष्टिकोणाचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 31

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - V

Optional Paper - I

(Political Process in U.S.A.)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Mention the year in which the constitution of U.S.A. was formed and adopted.
- (2) What is Co-operative Federalism?
- (3) Four problems of local governments in U.S.A.
- (4) State the types of pressure groups in U.S.A.
- (5) Give two features of the American Political Culture.
- (6) Define 'Judicial Review'.
- (7) What is the term for the members of 'House of Representatives'.
- (8) Define the concept 'Separation of Powers'.
- (9) Define 'Government Corporation'.
- (10) Give names of any four American States.
- (11) Nature of State Government in U.S.A.
- (12) Give the meaning of Impeachment Procedure.
- (13) What is minimum Government?

[4103] – 31

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Ethnic politics in U.S.A.
- (2) Status of the State Government.
- (3) Proprietary Colonies.
- (4) Business interest groups.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Judicial Review in U.S.A.
- (2) Sources of President's power in U.S.A.
- (3) Critically examine the features of the American Political Culture.
- (4) Financial relationship between Centre and State in U.S.A.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) 'Senate is the most powerful second chamber in the world.'
Comment.
- (2) Explain the characteristics and role of political parties in U.S.A.
- (3) Explain the salient features of the American Constitution.
- (4) Discuss the 'Role of Ideology in American Politics'.

—————

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) अमेरिकन राज्यघटना स्वीकृतीचे आणि अंमलबजावणीचे वर्ष सांगा.
- (२) सहकारी संघराज्यवाद म्हणजे काय?
- (३) अमेरिकेतील स्थानिक शासनाच्या चार समस्या.
- (४) अमेरिकेतील दबाव गटांचे प्रकार सांगा.
- (५) अमेरिकन राजकीय संस्कृतीची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (६) 'न्यायालयीन पुनर्विलोकन'ची व्याख्या लिहा.
- (७) प्रतिनिधी सभागृहाच्या सदस्यांचा कार्यकाल सांगा.
- (८) सत्ताविभाजनाची व्याख्या द्या.
- (९) शासकीय प्रमंडळाची व्याख्या द्या.
- (१०) कोणत्याही चार अमेरिकन घटक राज्यांची नावे सांगा.
- (११) अमेरिकेतील घटक राज्य शासनाचे स्वरूप.
- (१२) महाभियोगाच्या प्रक्रियेचा अर्थ लिहा.
- (१३) किमान शासन म्हणजे काय?

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) अमेरिकेतील वांशिक राजकारण.
- (२) घटक राज्य शासनाचा दर्जा.
- (३) स्वामित्वाधीन वसाहती.
- (४) व्यावसायिक हितसंबंधी गट.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) अमेरिकेतील न्यायालयीन पुनर्विलोकन.
- (२) अमेरिकन अध्यक्षांच्या अधिकाराची उगमस्थाने.
- (३) अमेरिकन राजकीय संस्कृतीच्या वैशिष्ट्यांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (४) अमेरिकेतील केंद्रशासन व राज्यशासनातीमधील आर्थिक संबंध.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) 'सिनेट हे जगातील सर्वात बलवान द्वितीय सभागृह आहे.' चर्चा करा.
- (२) अमेरिकन पक्ष पद्धतीची वैशिष्ट्ये आणि भूमिका स्पष्ट करा.
- (३) अमेरिकन राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये विशद करा.
- (४) 'अमेरिकेच्या राजकारणातील विचारप्रणालीची भूमिका' यावर चर्चा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 32

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - V

Optional Paper - II

(Political Process in the Soviet Union)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Which is the highest organ of Communist Party structure in Soviet Union?
- (2) Which are the two houses of Supreme Soviet?
- (3) Give two criteria necessary for the membership of Communist Party.
- (4) What was the objective of Lenin's new economic policy?
- (5) What are the citizens fundamental duties regarding public property?
- (6) State two important functions of courts in Soviet Union.
- (7) Who elects the Council of Ministers in Soviet Union?
- (8) What is meant by Political Singularism?
- (9) Give the meaning of 'Iron Curtain' in Soviet Union.
- (10) State any two challenges to Soviet Political Process.
- (11) State the items included in limited right to property.
- (12) Give the meaning of Democratic Centralism.
- (13) Name any two architects of U.S.S.R.

[4103] – 32

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Features of Soviet Legal System.
- (2) Role of Komsomol.
- (3) Structure of Politbureau.
- (4) Causes of relaxation of Totalitarianism.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Discuss the origin of Communist Autocracy.
- (2) Explain the role of Presidium in political process.
- (3) Lenin's contribution to Marxist Theory.
- (4) Soviet approach to Capital Formation.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Explain the Soviet Federal System.
- (2) Comment on the changes in leadership style of Lenin, Stalin, Khrushchev and Brezhnev.
- (3) Discuss the causes of change in Soviet Union foreign policy.
- (4) Analyse the rise of consumption oriented society and its impact on political process in Soviet Union.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) सोव्हिएत युनियनमधील साम्यवादी पक्षरचनेतील सर्वोच्च संघटन कोणते?
- (२) सुप्रिम सोव्हिएतची दोन सभागृहे कोणती?
- (३) साम्यवादी पक्षाच्या सदस्यत्वासाठीचे दोन आवश्यक निकष सांगा.
- (४) लेनिनच्या नवीन आर्थिक धोरणाचे उद्दिष्ट कोणते होते.
- (५) सार्वजनिक मालमत्तेबाबत नागरिकांची मूलभूत कर्तव्ये कोणती?
- (६) सोव्हिएत युनियनमधील न्यायालयाची दोन प्रमुख कामे सांगा.
- (७) सोव्हिएत युनियनमध्ये मंत्रीपरिषदेची निवड कोण करते?
- (८) राजकीय एकवाद म्हणजे काय?
- (९) सोव्हिएत रशियातील 'पोलादी पडदा' याचा अर्थ सांगा.
- (१०) सोव्हिएत राजकीय प्रक्रियेपुढील दोन आव्हाने सांगा.
- (११) संपत्तीच्या मर्यादित अधिकारात समाविष्ट बाबी सांगा.
- (१२) लोकशाही केंद्रीकरणाचा अर्थ सांगा.
- (१३) रशियाच्या दोन शिल्पकारांची नावे लिहा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) सोव्हिएत न्यायिक पद्धतीची वैशिष्ट्ये.
- (२) कॉमसोमोलची भूमिका.
- (३) पॉलिटब्युरोची रचना.
- (४) सर्वकषवादातील शिथिलतेची कारणे.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) साम्यवादी हूकूमशाहीच्या उदयाची चर्चा करा.
- (२) प्रेसिडियमची राजकीय प्रक्रियेतील भूमिका स्पष्ट करा.
- (३) लेनिनचे मार्क्सवादी सिद्धांतामधील योगदान.
- (४) भांडवल निर्मितीबाबतचा सोव्हिएत दृष्टिकोन.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) सोव्हिएत संघराज्य पद्धती विशद करा.
- (२) लेनिन, स्टॅलिन, ख्रुश्चेव्ह व ब्रेझनेव्ह यांच्या नेतृत्व पद्धतीतील बदलावर भाष्य करा.
- (३) सोव्हिएत रशियाच्या परराष्ट्र धोरणातील बदलाच्या कारणांची चर्चा करा.
- (४) चंगळवादी समाजाच्या उदयाचा सोव्हिएत युनियनच्या राजकीय प्रक्रियेवरील परिणामांचे विश्लेषण करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 33

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - V

Paper - III

(Political Process in China)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Name of the first President and Prime Minister of Communist China.
- (2) State the names of any two Local Governments in China.
- (3) State the relation between the Communist Party and other parties in China.
- (4) State the major industries in China.
- (5) In which year the rule of Communist Party was established in China.
- (6) In which conference China accepted the Panchsheel?
- (7) Mention the names of any two newspapers in China.
- (8) Which is the highest organ of Communist Party structure in China?
- (9) Name any two parties other than the Communist Party in China.
- (10) What is the significance of 'Ping Pong' policy of China.

[4103] – 33

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (11) How many times the total constitution has been replaced in China.
- (12) What is the relationship between Local Party Organization and Local Government?
- (13) State the prime function of Judiciary in China?

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) :

[10]

- (1) Youth and politics.
- (2) Cultural Revolution.
- (3) Press and communication media.
- (4) Globalization and China.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) :

[20]

- (1) Discuss the factors which make China a super power.
- (2) Evaluate the role of army in politics of China.
- (3) State the social setting of china.
- (4) Discuss the role of leadership in the political process of China.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) :

[30]

- (1) Discuss the ideological foundations of political culture in China.
- (2) Examine the main tensions between the centre and the regions in China.
- (3) Explain the features of the Constitution of China.
- (4) Examine the role of China's Communist Party in the political process of China.

—————

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) साम्यवादी चीनच्या पहिल्या अध्यक्षीय व पंतप्रधानाचे नाव सांगा.
- (२) चीनमधील कोणत्याही दोन स्थानिक शासन संस्थांची नावे लिहा.
- (३) चीनमधील साम्यवादी पक्ष व इतर पक्ष यांतील संबंध सांगा.
- (४) चीनमधील प्रमुख उद्योग सांगा.
- (५) चीनमध्ये साम्यवादी पक्षाची सत्ता कोणत्या वर्षी प्रस्थापित झाली?
- (६) चीनने पंचशील तत्वाला कोणत्या परिषदेत मान्यता दिली?
- (७) चीनमधील कोणत्याही दोन वृत्तपत्रांची नावे नमूद करा.
- (८) चीनमधील साम्यवादी पक्ष रचनेतील सर्वोच्च संघटन कोणते?
- (९) साम्यवादी पक्षाव्यतिरिक्त चीनमधील कोणत्याही दोन पक्षांची नावे लिहा.
- (१०) चीनच्या 'पिंग पाँग' धोरणाचे वैशिष्ट्यपूर्ण महत्त्व कोणते?
- (११) चीनमध्ये किती वेळा संपूर्ण घटनाबदल करण्यात आले?
- (१२) स्थानिक पक्ष संघटना व स्थानिक शासन यांतील संबंध कोणता?
- (१३) चीनमधील न्यायव्यवस्थेचे प्रमुख कार्य कोणते?

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) तरुण वर्ग आणि राजकारण.
- (२) सांस्कृतिक क्रांती.
- (३) वृत्तपत्रे आणि संपर्क साधने.
- (४) जागतिकीकरण आणि चीन.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) चीनला महासत्ता बनविणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.
- (२) चीनच्या राजकारणातील लष्कराची भूमिका विशद करा.
- (३) चीनची सामाजिक रचना सांगा.
- (४) चीनच्या राजकीय प्रक्रियेतील नेतृत्वाच्या भूमिकेची चर्चा करा.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) चीनच्या राजकीय संस्कृतीच्या वैचारिक आधारांची चर्चा करा.
- (२) चीनमधील केंद्रसत्ता आणि प्रदेशांमध्ये असलेल्या ताणतणावांचे परीक्षण करा.
- (३) चीनच्या राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (४) चीनच्या राजकीय प्रक्रियेतील साम्यवादी पक्षाच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 34

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - V

Optional Paper - IV

(Political Process in South Asia)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) What are the major natural resources of Bangladesh?
- (2) State any two causes of tension between Bangladesh and India.
- (3) What type of Government is there in Nepal?
- (4) State the areas of co-operation between Nepal and India?
- (5) What are the limitations of development of Nepal?
- (6) Mention the names of any two theocratic states and their religions in South Asia.
- (7) What is the main cause of tension between India and Pakistan?
- (8) Mention any two domestic problems of Pakistan.
- (9) Who is the father of nation of SriLanka?
- (10) Mention names of any two terrorist organizations in SriLanka.
- (11) Who was the first Governor General of Independent Pakistan?

[4103] – 34

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (12) State the members of SAARC.
- (13) What is 'L.T.T.E.'?

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Role of Judiciary in Pakistan.
- (2) Awami League of Bangladesh.
- (3) Role of Religion in Nepal.
- (4) SAARC.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Panchayat Raj Institutions in Nepal.
- (2) Discuss the problems and prospects of Democracy in SriLanka.
- (3) Discuss the role of Elites in South Asian countries.
- (4) Mukti-Bahini in Bangladesh.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Critically examine the role of religion in political process in Pakistan.
- (2) What are the problems and prospects of democracy in Nepal.
- (3) Explain the constitutional development in Bangladesh.
- (4) Critically evaluate the role of party system in SriLanka.

_____

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) बांगला देशातील प्रमुख नैसर्गिक साधनसंपत्ती कोणती?
- (२) बांगलादेश व भारत यांतील तणावाची कोणतीही दोन कारणे सांगा.
- (३) नेपाळमधील शासन संस्थेचा प्रकार कोणता?
- (४) नेपाळ व भारत यांच्यातील सहकार्याची क्षेत्रे सांगा.
- (५) नेपाळच्या विकासाच्या कोणत्या मर्यादा आहेत?
- (६) दक्षिण आशियातील कोणत्याही दोन धर्माधिष्ठित राज्यांची नावे व त्यांचे धर्म नमूद करा.
- (७) भारत-पाक संबंधातील तणावाचे मुख्य कारण कोणते?
- (८) पाकिस्तानचे कोणतेही दोन देशांतर्गत प्रश्न नमूद करा.
- (९) श्रीलंकेचे पितामह कोणास म्हटले जाते?
- (१०) श्रीलंकेतील कोणत्याही दोन दहशतवादी संघटनांची नावे नमूद करा.
- (११) स्वतंत्र पाकिस्तानचे पहिले गव्हर्नर जनरल कोण होते?
- (१२) सार्क (SAARC) संघटनेचे सदस्य सांगा.
- (१३) 'एल.टी.टी.ई.' म्हणजे काय?

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) पाकिस्तानमधील न्यायमंडळाची भूमिका.
- (२) बांगलादेशातील अवामी लीग.
- (३) नेपाळमधील धर्माची भूमिका.
- (४) सार्क (SAARC)

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) नेपाळमधील पंचायत राज संस्था.
- (२) श्रीलंकेतील लोकशाहीच्या समस्या आणि भवितव्य यांची चर्चा करा.
- (३) दक्षिण आशियाई राष्ट्रांतील अभिजनांच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- (४) बांगलादेशातील मुक्ती-वाहिनी.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) पाकिस्तानच्या राजकीय प्रक्रियेतील धर्माच्या भूमिकेचे सटीक परीक्षण करा.
- (२) नेपाळमधील लोकशाहीच्या समस्या आणि भवितव्य कोणते ते सांगा.
- (३) बांगला देशातील घटनात्मक विकास स्पष्ट करा.
- (४) श्रीलंकेतील राजकीय पक्षपद्धतीचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 35

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - VI

Optional Paper - I

(Indian National Movement)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Who wrote 'Rise of Maratha Power'?
- (2) State any two reform movements.
- (3) State Tilan's four point formula.
- (4) What is the basic principle of Satya - Shodhak Samaj?
- (5) Give any two reasons for emergence of Peasant's movement.
- (6) Who presided over the first session of Indian National Congress.
- (7) What is meant by 'Economic Nationalism'?
- (8) State any two effects of the British rule the rise of Indian National Movement.
- (9) What is meant by Dalit Movement?
- (10) Mention any two principles of Arya Samaj.
- (11) State the meaning of Class.

[4103] – 35

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

(12) Name the exponent of 'Drain Theory'.

(13) State the meaning of Colonialism.

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) :

[10]

(1) Government Act of India 1935.

(2) Dalit movement in India.

(3) Ideology of Socialist movement.

(4) Swarajya Party.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) :

[20]

(1) Impact of British imperialism on Indian Society.

(2) Ideology of Satya Shodhak Samaj's

(3) Role of Muslim league.

(4) 'Two Nation Theory'.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) :

[30]

(1) Evaluate Mahatma Gandhi's role as a leader of Indian National Movement.

(2) Describe the role of Non-Brahmin movement in India's independence struggle.

(3) Explain the effects of Urbanisation and Industrialisation in India before 1947.

(4) Explain development of Regional Consciousness in India.

_____

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) 'मराठा सत्तेचा उदय' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- (२) कोणत्याही दोन सुधारणा चळवळी लिहा.
- (३) टिळकांची चतुःसूत्री लिहा.
- (४) सत्यशोधक चळवळीचे प्रमुख तत्त्व कोणते होते?
- (५) शेतकरी चळवळीच्या उदयाची कोणतीही दोन कारणे द्या.
- (६) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या पहिल्या अधिवेशनाचे अध्यक्षस्थान कोणी भूषविले?
- (७) 'आर्थिक राष्ट्रवाद' म्हणजे काय?
- (८) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीच्या उदयावर ब्रिटिश राजवटीचे कोणते दोन परिणाम झाले?
- (९) दलित चळवळ म्हणजे काय?
- (१०) आर्य समाजाची कोणतीही दोन तत्त्वे सांगा.
- (११) 'वर्ग'चा अर्थ सांगा.
- (१२) 'निस्सारण' (शोषण) सिद्धांताच्या प्रवर्तकाचे नाव सांगा.
- (१३) वसाहतवादाचा अर्थ सांगा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) भारतीय प्रशासन कायदा १९३५
- (२) भारतातील दलित चळवळ.
- (३) समाजवादी चळवळीची विचारसरणी.
- (४) स्वराज्य पक्ष.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) :

[२०]

- (१) भारतीय समाजावर ब्रिटिश साम्राज्यवादाचा परिणाम.
- (२) सत्यशोधक समाजाची विचारसरणी.
- (३) मुस्लिम लीगची भूमिका.
- (४) 'द्विराष्ट्र सिद्धांत'

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील नेता म्हणून महात्मा गांधींच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
- (२) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील ब्राम्हणेतर चळवळीच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
- (३) १९४७ पूर्वी भारतावर शहरीकरण व उद्योगीकरण यांचे झालेले परिणाम स्पष्ट करा.
- (४) भारतातील प्रादेशिक जाणिवेचा विकास स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 36

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - VI

Optional Paper - II

(State Politics in India)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) What is 'Sons of Soil' theory?
- (2) Define Caste.
- (3) When was the Mandal Commission formed?
- (4) Define 'Provincialism'.
- (5) Name two issues of interstate conflict.
- (6) What is the basis of politics in Kerala?
- (7) Give the meaning of State Politics.
- (8) Name any two religion based political parties.
- (9) Which is the dominant caste in the politics of Gujarat?
- (10) Write name of the state where Dravidian movement took place.
- (11) Define the term 'dominant caste'.
- (12) Name the operation that ended Khalishta movement.
- (13) Define the term 'Sugar Lobby'.

[4103] – 36

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Bahujan Samaj Party.
- (2) Politics of Hinduism in Tamil Nadu.
- (3) Metropolitan political process.
- (4) Hindu - Muslim conflict in Maharashtra.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Significance of the study of state politics.
- (2) Causes and consequences of communalism in U.P.
- (3) Political Economy in state politics.
- (4) Shivsena.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Explain the importance of language in state politics.
- (2) Explain the sub-regional tension in the politics of Maharashtra and Gujarat.
- (3) Analyse importance of class in the politics of West Bengal.
- (4) Analyse importance of religion in the politics of Punjab.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) 'भूमिपुत्र सिद्धांत' म्हणजे काय?
- (२) जातीची व्याख्या लिहा.
- (३) मंडल आयोग कधी स्थापन झाला?
- (४) 'प्रांतवादा'ची व्याख्या करा.
- (५) आंतरराज्य संघर्षाचे दोन मुद्दे सांगा.
- (६) केरळ मधील राजकारणाचा मूलाधार काय आहे?
- (७) 'राज्यांचे राजकारण' याचा अर्थ लिहा.
- (८) धार्मिक आधार असलेल्या दोन राजकीय पक्षांची नावे लिहा.
- (९) गुजरातच्या राजकारणातील प्रबल जात कोणती?
- (१०) द्रविड चळवळ झालेल्या राज्याचे नाव लिहा.
- (११) 'प्रभुत्वशाली जात' याचा अर्थ लिहा.
- (१२) खलिस्तान चळवळीचा अंत करणाऱ्या मोहिमेचे नाव लिहा.
- (१३) 'शुगर लॉबी' ही संज्ञा स्पष्ट करा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) बहुजन समाजवादी पक्ष
- (२) तामिळनाडूतील हिंदुत्ववादी राजकारण.
- (३) महानगरीय राजकीय प्रक्रिया.
- (४) महाराष्ट्रातील हिंदू-मुस्लिम संघर्ष.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) घटक राज्यांच्या राजकारणाच्या अभ्यासाचे महत्त्व.
- (२) उत्तरप्रदेशमधील सांप्रदायिकतावादाची कारणे आणि परिणाम.
- (३) राज्याच्या राजकारणातील राजकीय अर्थशास्त्र.
- (४) शिवसेना

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) राज्याच्या राजकारणातील भाषेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (२) महाराष्ट्र व गुजरातच्या राजकारणातील उपप्रदेशवादी तणाव स्पष्ट करा.
- (३) पश्चिम बंगालच्या राजकारणातील वर्गाचे महत्त्वाचे विश्लेषण करा.
- (४) पंजाबमधील राजकारणात धर्माचे महत्त्व विशद करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 37

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - VI

Optional Paper - III

(Party System in India)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Define the National Party.
- (2) What is Dominant Political Party?
- (3) Give the meaning of Nation Building.
- (4) State the meaning of Coalition Government.
- (5) What is multi-party system?
- (6) Name any four regional parties in India.
- (7) Give four reasons for the weaknesses of opposition parties.
- (8) Write four salient features of the ideology of C.P.M.
- (9) Name four political parties before independence.
- (10) Give four features of leadership of political parties.
- (11) What was the political party system in India upto 1977?
- (12) What is Pressure Group?
- (13) Give two reasons of formation of Jansangh.

[4103] – 37

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Rightist parties.
- (2) Salient features of the election of 1967.
- (3) Functions of political parties.
- (4) Emergency of 1975

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Opposition parties during Nehru Era.
- (2) Account for the rise and spread of Naxalism in India.
- (3) Write the ideology of Congress Party.
- (4) The National Democratic Alliance.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Write various features of political parties in India.
- (2) Evaluate the political party system in contemporary India.
- (3) Give the meaning of one-party dominant system. Critically evaluate causes of strength and decline of Congress as dominant political party.
- (4) Critically examine the role of Jawaharlal Nehru in building Congress Party in post independent era.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) राष्ट्रीय पक्षाची व्याख्या लिहा.
- (२) प्रभुत्वशाली राजकीय पक्ष म्हणजे काय?
- (३) 'राष्ट्रबांधणी'चा अर्थ लिहा.
- (४) आघाडीचे सरकार याचा अर्थ स्पष्ट करा.
- (५) बहुपक्ष पद्धती म्हणजे काय?
- (६) भारतातील कोणत्याही चार प्रादेशिक पक्षांची नावे लिहा.
- (७) विरोधी पक्षांच्या दुर्बलतेची चार कारणे सांगा.
- (८) साम्यवादी पक्षांच्या (माक्सवादी) विचारसरणीची चार वैशिष्ट्ये लिहा.
- (९) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील चार राजकीय पक्षांची नावे सांगा.
- (१०) राजकीय पक्ष नेतृत्वाची चार वैशिष्ट्ये सांगा.
- (११) १९७७ पर्यंत भारतात कोणती राजकीय पक्षपद्धती होती?
- (१२) दबाव गट म्हणजे काय?
- (१३) जनसंघाच्या निर्मितीची दोन कारणे सांगा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) उजवे पक्ष.
- (२) १९६७ च्या निवडणुकीची ठळक वैशिष्ट्ये.
- (३) राजकीय पक्षांची कार्ये.
- (४) १९७५ ची आणबाणी.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : [२०]

- (१) नेहरूंच्या काळातील विरोधी पक्ष.
- (२) भारतातील नक्षलवादाच्या उदय व वाढीचा आढावा घ्या.
- (३) काँग्रेस पक्षाची विचारसरणी लिहा.
- (४) राष्ट्रीय लोकशाही आघाडी.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : [३०]

- (१) भारतातील पक्ष पद्धतीची विविध वैशिष्ट्ये लिहा.
- (२) वर्तमानकालीन भारतातील राजकीय पक्ष पद्धतीचे मूल्यमापन करा.
- (३) एक पक्ष प्रभुत्व पद्धती म्हणजे काय? हे सांगून एक पक्ष प्रभुत्व असलेल्या काँग्रेस पक्षाच्या सामर्थ्याची व न्हासाची कारणे लिहा.
- (४) स्वातंत्र्योत्तर कालातील काँग्रेसच्या उभारणीमध्ये पंडित नेहरूंच्या भूमिकेची चिकित्सा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 38

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICS

Sub-Group - VI

Paper - IV

(Political Process in Maharashtra)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) State any two provisions of the Nagpur Agreement.
- (2) What is meant by Sub-regionalism?
- (3) What is Gram Sabha?
- (4) What are the bases of Shivsena?
- (5) State the meaning of Neo-Hinduism.
- (6) What is Globalization?
- (7) When was Dalit Panther formed?
- (8) Define 'Institutionalization of Caste'.
- (9) Define the term 'Hegemony of Maratha Caste'.
- (10) State four objectives of Nationalist Movement in colonial period.
- (11) State two hindrances in the politics of Muslim community in Maharashtra.

[4103] – 38

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

(12) State four features of opposition parties in Maharashtra.

(13) Write any two objectives of Shetkari Sanghathna.

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) :

[10]

(1) Congress Party and Enron Project.

(2) Dalit Movement.

(3) Service Sector in Maharashtra.

(4) Communal riots.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) :

[20]

(1) Major recommendations of P. C. Patil Committee.

(2) Impact of Bahujan Samaj on Maharashtra's Politics.

(3) Write an essay on 'Co-operative Movement' in Maharashtra.

(4) Explain the politics of Zilla Parishads.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) :

[30]

(1) Explain the role of religious minorities in Maharashtra's politics.

(2) Evaluate critically the role of Congress (I) as a dominant party.

(3) Which social and economic elements influence urban political process?

(4) Write an essay on the National Movement in the Colonial Period.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) नागपुर करारातील कोणत्याही दोन तरतुदी सांगा.
- (२) उप-प्रादेशिकवाद म्हणजे काय?
- (३) 'ग्राम सभा' म्हणजे काय?
- (४) शिवसेनेचे मूलाधार कोणते?
- (५) नव-हिंदुत्ववादाचा अर्थ सांगा.
- (६) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- (७) दलित पँथरची स्थापना केव्हा झाली?
- (८) 'जातीचे संस्थानकरण' ची व्याख्या लिहा.
- (९) 'मराठ्यांचे जातीचे धुरीणत्व' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (१०) वसाहतिक काळातील राष्ट्रवादी चळवळीची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- (११) महाराष्ट्रातील मुस्लिम समाजाच्या राजकारणातील दोन अडथळे सांगा.
- (१२) महाराष्ट्रातील विरोधी पक्षांची चार वैशिष्ट्ये सांगा.
- (१३) शेतकरी संघटनेची कोणतीही दोन उद्दिष्टे लिहा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) :

[१०]

- (१) काँग्रेस पक्ष आणि एन्ऍन प्रकल्प.
- (२) दलित चळवळ.
- (३) महाराष्ट्रातील सेवा क्षेत्र.
- (४) जातीय दंगली.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) पी.बी. पाटील समितीच्या प्रमुख शिफारशी.
- (२) महाराष्ट्राच्या राजकारणावरील बहुजन समाजाचा प्रभाव.
- (३) महाराष्ट्रातील 'सहकारी चळवळी'वर निबंध लिहा.
- (४) जिल्हा परिषदांचे राजकारण स्पष्ट करा.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील धार्मिक अल्पसंख्याकांची भूमिका स्पष्ट करा.
- (२) एक प्रभावशाली पक्ष म्हणून काँग्रेस (आय) पक्षाच्या भूमिकेचे चिकित्सक विवेचना करा.
- (३) शहरी राजकीय प्रक्रियेवर कोणते सामाजिक व आर्थिक घटक प्रभाव पाडतात?
- (४) वसाहतवादाच्या कालखंडातील राष्ट्रवादी चळवळीवर निबंध लिहा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 4

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICAL SCIENCE

Compulsory Paper - IV

(Political Sociology)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) State the meaning of Political Sociology.
- (2) Define Pluralism?
- (3) Who is the propounder of Elite Theory.
- (4) State the meaning of Political Socialization.
- (5) Define Political Ideology.
- (6) Define Political Revolution.
- (7) What is Class?
- (8) Write the meaning of Caste.
- (9) Write the meaning of Political Development.
- (10) Mention any two types of Political Culture.
- (11) What is classless society?
- (12) Who was the pioneer of Behavioral Approach?
- (13) What is 'Interdisciplinary Approach'?

[4103] – 4

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Weber's contribution to Political Sociology.
- (2) The primary agencies of Political Socialization.
- (3) Any four features of Pluralism.
- (4) The concept of Class.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Features of Political Ideology.
- (2) Post Behaviourism.
- (3) Causes of Revolution.
- (4) Dominant Caste.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Discuss the hierarchy of Political Participation.
  - (2) Discuss the various factors of Political Culture.
  - (3) Evaluate the role of Political Elites.
  - (4) Explain the main Principles of Pluralist Model.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) राजकीय समाजशास्त्राचा अर्थ सांगा.
- (२) अनेकसत्तावादाची व्याख्या सांगा.
- (३) अभिजनवादी सिद्धांतांचा उद्गाता कोण होता?
- (४) राजकीय सामाजीकरणाचा अर्थ सांगा.
- (५) राजकीय विचार प्रणालीची व्याख्या सांगा.
- (६) राजकीय क्रांतीची व्याख्या करा.
- (७) वर्ग म्हणजे काय?
- (८) जातीचा अर्थ लिहा.
- (९) राजकीय विकासाचा अर्थ लिहा.
- (१०) राजकीय संस्कृतीचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- (११) वर्गविहीन समाज म्हणजे काय?
- (१२) वर्तनवादी दृष्टिकोणाचा संस्थापक कोण होता?
- (१३) 'आंतरविधाशास्त्रीय दृष्टिकोन' म्हणजे काय?

प्र. २. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) :

[१०]

- (१) राजकीय समाजशास्त्राला वेबरने केलेले योगदान.
- (२) राजकीय सामाजीकरणाची प्राथमिक साधने.
- (३) अनेकसत्तावादी दृष्टिकोणाची चार वैशिष्ट्ये.
- (४) वर्गाची संकल्पना

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) :

[२०]

- (१) राजकीय तत्त्वप्रणालीची वैशिष्ट्ये.
- (२) उत्तर-वर्तनवाद
- (३) क्रांतीची कारणे
- (४) प्रभुत्वसंपन्न जात

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) राजकीय सहभागाच्या श्रेणीबद्ध रचनेची चर्चा करा.
- (२) राजकीय संस्कृतीच्या विविध घटकांची चर्चा करा.
- (३) राजकीय अभिजनांच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
- (४) अनेकसत्तावादी प्रारूपाच्या प्रमुख तत्त्वांची चर्चा करा. (स्पष्ट करा.)

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 5

M.A. (PART - II) Examination – 2012
POLITICAL SCIENCE
Compulsory Paper - V
(Comparative Politics and Government)
(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q.1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Define the term 'Comparative Politics'.
- (2) Define Anomic Group.
- (3) What is meant by 'Political Elites'?
- (4) Define 'Interest Group'.
- (5) Define 'Terrorism'.
- (6) Define a 'Single Party Political System'.
- (7) What is Constitutionalism?
- (8) What is Bureaucracy?
- (9) What is Judicial Review?
- (10) State any two functions of Legislature.
- (11) What is Federal System?
- (12) State any two challenges of constitutionalism.
- (13) What is basic difference between Political Party and Pressure Group?

[4103] – 5

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Limits of modern approaches.
- (2) State the characteristics of Terrorism.
- (3) State any five functions of Executive.
- (4) Explain the Structure of Legislature.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Discuss the various functions of Political Parties.
- (2) Discuss Mosca and Pareto's theory of Political Elites.
- (3) Explain the various functions of Bureaucracy.
- (4) Explain the meaning and Nature of Constitutionalism.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Explain the structural functional approach.
- (2) Explain the meaning and scope of comparative politics.
- (3) Write an essay on Federalism.
- (4) Discuss in detail structure and functions of Judiciary.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) 'तुलनात्मक राजकारण' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (२) 'अतिचारी गट' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (३) 'राजकीय अभिगट' याची म्हणजे काय?
- (४) 'हितसंबंधी गट' याची व्याख्या करा.
- (५) 'दहशतवाद' ची व्याख्या करा.
- (६) 'एकपक्ष राजकीय पद्धती' ची व्याख्या करा.
- (७) 'घटनावाद' म्हणजे काय?
- (८) 'नोकरशाही' म्हणजे काय?
- (९) 'न्यायालयीन पुनिर्विलोकन' म्हणजे काय?
- (१०) कायदेमंडळाची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.
- (११) 'संघराज्य व्यवस्था' म्हणजे काय?
- (१२) घटनावादासमोरील कोणतीही दोन आव्हाने सांगा.
- (१३) राजकीय पथ व दबाव गट यांच्यातील मूलभूत फरक सांगा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) आधुनिक दृष्टिकोनाच्या मर्यादा.
- (२) दहशतवादाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (३) कार्यकारी मंडळाची कोणतीही पाच कार्ये सांगा.
- (४) कायदेमंडळाची रचना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) :

[२०]

- (१) 'राजकीय पक्षांची विविध कार्ये' यांची चर्चा करा.
- (२) मोस्का व परेटो प्रणीत राजकीय अभिजन सिद्धांताची चर्चा करा.
- (३) नोकरशाहीची कार्ये स्पष्ट करा.
- (४) घटनावादाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) रचनात्मक कार्यवाद दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (२) तौलनिक (तुलनात्मक) राज्यशास्त्राचा अर्थ व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (३) संघराज्यवादावर निबंध लिहा.
- (४) न्यायमंडळाची कार्ये व रचना यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 6

M.A. (PART - II) Examination – 2012

POLITICAL SCIENCE

Compulsory Paper - VI

(Constitutional and Political Process in India)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

- Note :** (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer **any ten** questions (in about **20** words each) :

[20]

- (1) What is Parliamentary Sovereignty?
- (2) Define 'Nation Building'.
- (3) State two directive principles of state policy which deals with social issues.
- (4) Give the names of two caste based parties.
- (5) When was the CPI (Communist Party of India) established?
- (6) Define sub-regionalism.
- (7) What is Liberalization?
- (8) What is 'Zero Hour'?
- (9) What is meant by 'Hung Parliament'?
- (10) State the meaning of Judicial Review.
- (11) Define Interest Group.
- (12) What is 'Telugu Ganga' Project.
- (13) State the meaning of Democratic Decentralization.

[4103] – 6

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Constituent Assembly.
- (2) Ideology of NCP?
- (3) Any five factors which are causes of Regionalism.
- (4) Impact of religion on Indian Politics.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) All India Services.
- (2) Powers and functions of Rajyasabha.
- (3) Communalization of Indian Politics.
- (4) Influence of caste on Indian Politics.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) "Is India a Nation?" Discuss.
  - (2) Critically examine the strength and weakness of the two major political parties in the country : Indian National Congress and B.J.P.
  - (3) Explain India's Model of Nation Building.
  - (4) Distinguish between political parties and pressure groups in India.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) : [२०]

- (१) 'संसदेचे सार्वभौमत्व' म्हणजे काय?
- (२) 'राष्ट्रबांधणी' ची व्याख्या सांगा.
- (३) सामाजिक विषयाशी संबंधित दोन राज्यांची मार्गदर्शक तत्त्वे सांगा.
- (४) जातीचा आधार असलेल्या दोन राजकीय पक्षांची नावे सांगा.
- (५) भारतीय कम्युनिस्ट पक्षाची स्थापना कधी झाली?
- (६) उपप्रादेशिकतेची व्याख्या सांगा.
- (७) उदारीकरण म्हणजे काय?
- (८) 'शून्य प्रहर' म्हणजे काय?
- (९) 'तरंगती संसद' म्हणजे काय?
- (१०) न्यायालयीन पुर्नविलोकनाचा अर्थ सांगा.
- (११) 'हितसंबंधी गट' याची व्याख्या सांगा.
- (१२) 'तेलुगू गंगा' प्रकल्प म्हणजे काय?
- (१३) लोकशाही विकेन्द्रीकरणाचा अर्थ सांगा.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : [१०]

- (१) घटना समिती
- (२) राष्ट्रवादी काँग्रेसची विचार प्रणाली
- (३) प्रादेशिकलेला कारणीभूत असणारे पाच घटक
- (४) भारतीय राजकारणावर धर्माचा प्रभाव

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[२०]

- (१) अखिल भारतीय सेवा
- (२) राज्यसभेचे कार्य व अधिकार
- (३) भारतीय राजकारणाचे जमातवादीकरण
- (४) भारतीय राजकारणावरील जातीचा प्रभाव

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) :

[३०]

- (१) 'भारत एक राष्ट्र आहे काय'? चर्चा करा.
- (२) काँग्रेस व भाजप या दोन महत्त्वपूर्ण राजकीय पक्षांच्या सामर्थ्य व उणीवांचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- (३) भारताच्या राष्ट्रबांधणीचे प्रारूप स्पष्ट करा.
- (४) भारतातील राजकीय पक्ष आणि दबाव गट यांच्यातील फरक सांगा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 7

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

(Sub. Group - I)

Optional Paper - I

(Major Thinkers in The West)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Mention any two important works of Plato.
- (2) Which is the most famous book of Aristotle?
- (3) Why is Aristotle regarded as the Pioneer of Politics?
- (4) How does Hobbes define Sovereignty?
- (5) State Machiavelli's concept of State.
- (6) State the condition suggested by Locke for Social Contract.
- (7) What is "General Will"?
- (8) Define Class struggle in Marxism.
- (9) State two kinds of Liberty by Mill.
- (10) State any two 'Natural Rights' advocated by Locke.
- (11) Why does Mill advocate Open Ballot system?
- (12) State the meaning of Hegel's Dialecticism.
- (13) 'Bureaucracy' as defined by Weber.

[4103] – 7

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Features of Aristotle's Ideal State.
- (2) Plato's views on Education.
- (3) Hobbes's views on Human Nature.
- (4) Weber's views on Social Class.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Machiavelli's views on Religion.
- (2) J. S. Mill's thought on Utilitarianism.
- (3) Plato's views on Communism.
- (4) Dictatorship of the Proletariat by Marx.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Critically examine Plato's Theory of Justice.
  - (2) Evaluate Hobbes's theory of Social Contract.
  - (3) Explain and evaluate Aristotle's views on Revolution.
  - (4) Explain Marxian Historical Materialism.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) प्लेटोचे दोन महत्त्वाचे ग्रंथ सांगा.
- (२) अँरिस्टॉटलचा प्रसिद्ध ग्रंथ कोणता?
- (३) अँरिस्टॉटलला राज्यशास्त्राचा जनक का मानण्यात येते?
- (४) हॉब्जने सार्वभौमत्वाची व्याख्या कशी केली आहे?
- (५) मॅकियाव्हेलीची राज्याची संकल्पना सांगा.
- (६) लॉकने सुचविलेली सामाजिक कराराची अट सांगा.
- (७) 'सामान्य इच्छा' म्हणजे काय?
- (८) मार्क्सवादातील वर्गसंघर्षाची व्याख्या करा.
- (९) मिलने सांगितलेले स्वातंत्र्याचे दोन प्रकार सांगा.
- (१०) लॉकने सांगितलेले दोन 'नैसर्गिक हक्क' सांगा.
- (११) मिलने खुली मतदान पद्धती का सुचविली?
- (१२) हेगेलच्या द्वंद्ववादाचा अर्थ सांगा.
- (१३) वेबर प्रणित नोकरशाहीची व्याख्या द्या.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) :

[१०]

- (१) अँरिस्टॉटलच्या आदर्श राज्याची वैशिष्ट्ये.
- (२) प्लेटोचे शिक्षणविषयक विचार.
- (३) हॉब्जचे मनुष्य स्वभावाबद्दलचे विचार.
- (४) वेबरचे सामाजिक वर्गविषयक विचार.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) मॅकियाव्हेलीचे धर्मविषयक विचार.
- (२) जे.एस. मिलचे उपयुक्ततावादासंबंधीचे विचार.
- (३) प्लेटोची साम्यवादविषयक मते.
- (४) मार्क्स प्रणित कामगार वर्गाची हुकूमशाही.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) प्लेटोच्या न्यायविषयक सिद्धांताचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (२) हॉब्सच्या सामाजिक करार सिद्धांताचे परीक्षण करा.
- (३) अँटिस्टॉटलचे क्रांतीविषयक विचार स्पष्ट करून त्यांचे परीक्षण करा.
- (४) मार्क्सचा ऐतिहासिक भौतिकवाद स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4103] – 8

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub Group - I

Optional Paper - II

(Political Thought in India)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) Mention two duties of a King according to Kautilya.
- (2) Who was the founder of Brahma Samaj?
- (3) Why did Gandhi insist on promoting khadi?
- (4) Name the first Indian to promote women's education.
- (5) Mention two important works of Tilak.
- (6) Who started the 'Abhinav Bharat Organisation'?
- (7) 'Shetkaryancha Aasud' was written by whom?
- (8) Why did Savarkar insist on militarization of Hindus?
- (9) Define 'Sarvodaya'.
- (10) Give the meaning of Ranade's concept of Divine Providence.
- (11) State Aurobindo's two types of 'Passive Resistance'.
- (12) State two features of Nehru's Socialism.
- (13) State Dr. Ambedkar's two criticisms on caste system.

[4103] – 8

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Satyashodhak Samaj.
- (2) M. Gandhi's concept of Ahimsa.
- (3) Rajdharma.
- (4) Raja Ram Mohan Roy's views about education.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Mahatma Phule's views on Religion.
- (2) Comment on Justice Ranade's Liberalism.
- (3) Examine Nehru's views on Socialism.
- (4) Aurobindo's Spiritual Nationalism.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Discuss Tilak's Four Points Programme as a means of securing freedom.
- (2) Explain Savarkar's views on Hindu Nationalism.
- (3) Explain Kautilya's 'Saptang Theory' of a State.
- (4) Explain the concept of M. Gandhi's 'Ramarajya'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) कौटिल्याच्या मते राजाची दोन कर्तव्ये सांगा.
- (२) ब्राम्हो समाजाचे संस्थापक कोण होते?
- (३) गांधींनी खादीला उत्तेजन का दिले?
- (४) स्त्री शिक्षणाला उत्तेजन देणाऱ्या प्रथम भारतीयाचे नाव सांगा.
- (५) टिळकांचे दोन महत्त्वाचे ग्रंथ सांगा.
- (६) 'अभिनव भारत संघटना' कोणी स्थापन केली?
- (७) 'शेतकऱ्यांचा आसूड' कोणी लिहिले?
- (८) सावरकरांनी हिंदूंच्या लष्करीकरणवर भर का दिला?
- (९) 'सर्वोदया'ची व्याख्या करा.
- (१०) रानडे यांच्या ईश्वरी संकेताच्या तत्त्वाचा अर्थ सांगा.
- (११) अरविदांच्या 'सविनय प्रतिकारा'चे दोन प्रकार सांगा.
- (१२) नेहरूंच्या समाजवादाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (१३) जातीव्यवस्थेवरील डॉ. आंबेडकर यांच्या दोन टीका सांगा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

प्र. २. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) सत्यशोधक समाज.
- (२) महात्मा गांधी यांची अहिंसेची संकल्पना.
- (३) राजधर्म.
- (४) राजा राम मोहन रॉय यांचे शिक्षणविषयक विचार.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) महात्मा फुले यांचे धर्मविषयक विचार.
- (२) न्या. रानडे यांच्या उदारमतवादावर भाष्य करा.
- (३) नेहरूंच्या समाजवादाविषयक विचारांची चर्चा करा.
- (४) अरविंद घोष यांचा आध्यात्मिक राष्ट्रवाद.

प्र. ४. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) स्वातंत्र्य प्राप्तीचे साधन म्हणून टिळकांच्या चतुःसूत्री कार्यक्रमाची चर्चा करा.
- (२) सावरकरांचे हिंदू राष्ट्रवादाविषयी विचार स्पष्ट करा.
- (३) कौटिल्याचा राज्यासंबंधीचा 'सप्तांग सिद्धांत' स्पष्ट करा.
- (४) महात्मा गांधींची 'रामराज्या'ची संकल्पना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04 + 04]

[Total No. of Printed Pages - 08

[4103] – 9

M.A. (PART - I) Examination – 2012

POLITICS

Sub Group - I

Optional Paper - III

Contemporary Political Thinkers

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) :

[20]

- (1) According to Marcuse which is the major task before society?
- (2) Mention two bases of political obligation according to Oakshott.
- (3) State Popper's definition of Rationality.
- (4) Give the meaning of authority according to Oakshott.
- (5) State two characteristics of political obligation according to Rawls.
- (6) Meaning of Dialectical Idealism.
- (7) What are the two categories on the basis of which human activities can be divided, according to Arendt?
- (8) Define Revolution, according to Hannah.
- (9) Give two principles of Justice according to Rawls.
- (10) Define the principle of Performance .
- (11) Meaning of Gramdaan.
- (12) State two principles of Sarvodaya.
- (13) State the meaning of Totalitarianism according to Hannah.

[4103] – 9

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04 + 04]

[Total No. of Printed Pages - 08

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Popper's views on Pain and Pleasure.
- (2) Oakshott's views on Civil Society.
- (3) Distinguish between Sarvodaya and Communism.
- (4) Marcuse's concept of free civilization.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Popper's views on Historicism.
- (2) Oakshott's views on Negative Liberalism.
- (3) Rawl's contribution to political thought.
- (4) Hannah Arendt's views on Political Community.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Discuss Popper's critique on Marxism.
- (2) Explain Marcuse's views on Revolution.
- (3) Comment on Marcuse's contribution to Marxist Theory.
- (4) Write an essay on Vinoba's Sarvodaya.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) मार्क्युजच्या मते समाज व्यवस्थेपुढील महत्त्वाची समस्या कोणती?
- (२) ओकशॉटच्या मतानुसार राजकीय उत्तरदायित्वाचे दोन आधार सांगा.
- (३) पोपरची विवेकशीलतेची व्याख्या द्या.
- (४) ओकशॉटच्या मते सत्तेचा अर्थ सांगा.
- (५) रावल्स प्रणित राजकीय उत्तरदायित्वाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (६) द्वंद्वात्मक आदर्शवादाचा अर्थ.
- (७) एरॉनच्या मते कोणत्या दोन निकषांच्या आधारावर मानवी कृतीचे वर्गीकरण करता येईल?
- (८) हॅनाची क्रांतीची व्याख्या द्या.
- (९) रॉवल्सने सांगितलेली न्यायाची दोन तत्त्वे सांगा.
- (१०) कार्यसिद्धी तत्त्वाची व्याख्या द्या.
- (११) 'ग्रामदाना'चा अर्थ.
- (१२) सर्वोदयाची दोन तत्त्वे सांगा.
- (१३) हॅना प्रणित सर्वकषवादाचा अर्थ सांगा.

Total No. of Questions - 04 + 04]

[Total No. of Printed Pages - 08

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) पॉपरचे दुःख आणि सुखविषयक विचार.
- (२) ओकशॉटचे नागरी समाजाविषयक विचार.
- (३) सर्वोदय व साम्यवाद यांतील भेद सांगा.
- (४) मार्क्युजची मुक्त समाजव्यवस्थेची संकल्पना.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) पॉपरची ऐतिहासिकवादावरील मते.
- (२) ओकशॉटचे नकारात्मक उदारमतवादावरील विचार.
- (३) रॉल्सचे राजकीय विचारातील योगदान.
- (४) हॅना अॅरोनचे राजकीय समुदायविषयक विचार.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) पोपरच्या मार्क्सवादावरील भाष्याची चर्चा करा.
- (२) मार्क्युजचे क्रांतीविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (३) मार्क्सवादी सिद्धांताला मार्क्युजने दिलेल्या योगदानावर भाष्य करा.
- (४) विनोबांच्या सर्वोदयावर निबंध लिहा.

OR
(Marxism after Marx)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any ten questions (in about 20 words each) : **[20]**

- (1) Meaning of authority according to Engels.
- (2) What is the source of 'Wealth' according to Engels.
- (3) Mention any two social reforms suggested by Rosa Luxemburg.
- (4) According to Lenin which factors determine class-structure of the society.
- (5) What is the first task of socialist revolution according to Lenin.
- (6) Meaning of Political Sovereignty according to Lenin.
- (7) What was the object of Lenin's New Economic Policy.
- (8) Lukac's idea of Ideology.
- (9) State the meaning of Gramsci's Hegemony.
- (10) What is the role of intellectuals according to Gramsci?
- (11) Meaning of class according to Lukac.
- (12) Mao-Tse-Tung's two criticisms on Stalinism.
- (13) State Mao's understanding of Marxism in relation to agricultural labour.

Total No. of Questions - 04 + 04]

[Total No. of Printed Pages - 08

Q. 2. Answer any two questions (in about 50 words each) : [10]

- (1) Engel's views on State.
- (2) Lenin's New Economic Policy.
- (3) Mao's additions to Marxist-Leninist teaching.
- (4) Rosa Luxemburg's interpretation of Marxism.

Q. 3. Answer any two questions (in about 150 words each) : [20]

- (1) Engel's views on Religion.
- (2) Lenin on post-revolution period.
- (3) Gramsci's views on the role of intellectuals.
- (4) Mao's critique on Stalinism.

Q. 4. Answer any two questions (in about 500 words each) : [30]

- (1) Examine Engel's Theory of Economic Determinism.
- (2) Explain Rawls's Theory of Justice.
- (3) Comment on 'Rosa Luxemburg's deviation' from Marxism.
- (4) Discuss Gramsci's contribution to Marxism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे २० शब्दांत) :

[२०]

- (१) एंजल्सच्या मते अधिकाराचा अर्थ.
- (२) एंजल्सच्या मतानुसार 'संपत्ती'चे उगमस्थान कोणते?
- (३) रोझा लक्झेंबर्गने सुचविलेल्या दोन सामाजिक सुधारणा सांगा.
- (४) लेनिनच्या मते समाजातील वर्गरचना निश्चित करणारा घटक कोणता?
- (५) लेनिनच्या मते समाजवादी क्रांतीनंतर पहिली जबाबदारी कोणती?
- (६) लेनिनच्या मते राजकीय सार्वभौमत्वाचा अर्थ.
- (७) लेनिनच्या नवीन आर्थिक धोरणाचे उद्दिष्ट कोणते?
- (८) लुकासची विचारसरणीची कल्पना.
- (९) ग्रामशीच्या धुरिणत्वाचा अर्थ सांगा.
- (१०) ग्रामशीच्या मते बुद्धिवाद्यांची भूमिका कोणती आहे?
- (११) लुकासच्या मते 'वर्ग' या संकल्पनेचा अर्थ.
- (१२) माओ-त्से-तुंगच्या स्टॅलिनवादावरील दोन टीका.
- (१३) माओचे कृषी मजुरांच्या संदर्भात मार्क्सवादाचे आकलन.

प्र. २. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५० शब्दांत) : **[१०]**

- (१) एंजल्सचे राज्यविषयक विचार.
- (२) लेनिनचे नवे आर्थिक धोरण.
- (३) मार्क्सवादी-लेनिनवादी विचारांमध्ये माओने घातलेली भर.
- (४) मार्क्सवादावरील रोझा लक्झेंबर्गचे निरूपण.

प्र. ३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे १५० शब्दांत) : **[२०]**

- (१) एंजल्सचे धर्मविषयक विचार.
- (२) लेनिनचे क्रांतीनंतरच्या कालखंडाविषयी विचार.
- (३) बुद्धिवाद्यांच्या भूमिकेसंबंधी ग्रामशीची मते.
- (४) स्टॅलिनवादावरील माओचे भाष्य.

प्र. ४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत) : **[३०]**

- (१) एंजल्सच्या 'आर्थिक नियतीवाद' या सिद्धांताचे परीक्षण करा.
- (२) रॉल्सच्या न्याय सिद्धांताचे स्पष्टीकरण करा.
- (३) रोझा लक्झेंबर्गचे 'मार्क्सवादापासून विचलन' यावर भाष्य करा.
- (४) ग्रामशीच्या मार्क्सवादातील योगदानाची चर्चा करा.

